

Školy a školská zařízení 2021/22

Analytická část – 1. Předškolní vzdělávání

Obsah:

1.1 Mateřské školy - školy, třídy, učitelé a děti	2
1.2 Věkové složení dětí v mateřských školách	10
1.3 Děti s cizím státním občanstvím v mateřských školách.....	14
1.4 Děti se zdravotním postižením v mateřských školách	17
1.5 Předškolní vzdělávání na základních školách	20

Úlohou předškolního vzdělávání je doplňovat a podporovat rodinnou výchovu a v úzké vazbě na ni pomáhat zajistit dítěti prostředí s dostatkem mnohostranných a přiměřených podnětů k jeho aktivnímu rozvoji a učení. Spolu s rodinou má klíčový vliv na další začlenění dítěte do společnosti a budoucí školní úspěch. Velice důležitý je tento stupeň vzdělávání v práci s rodinami ze sociálně znevýhodněného prostředí, neboť zásadním způsobem napomáhá v socializaci dětí z těchto rodin.

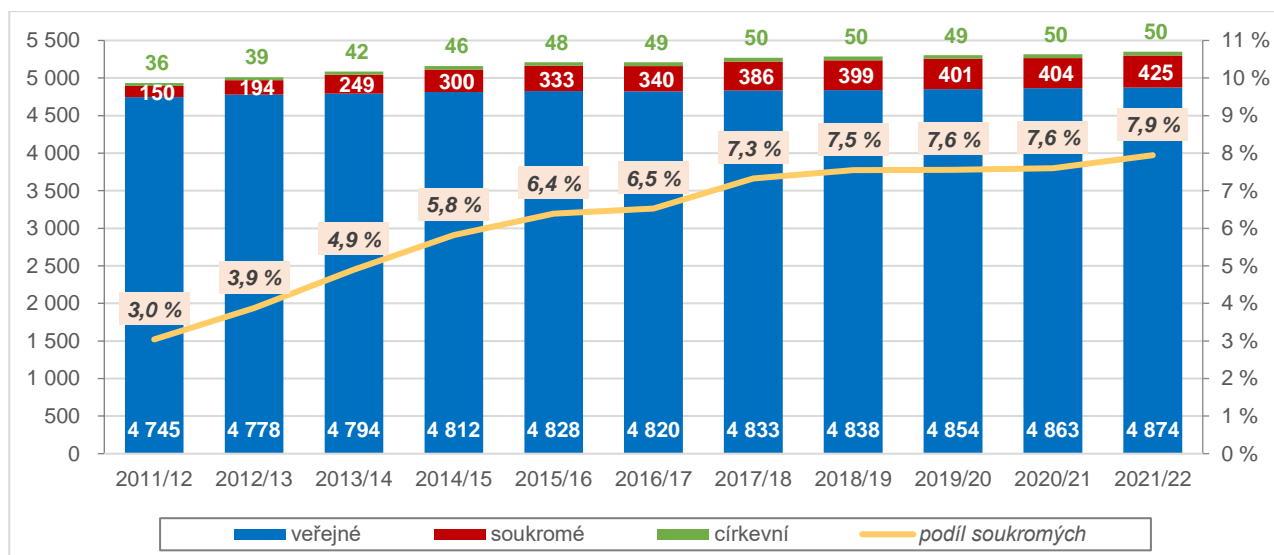
Dále v analýze se budeme zabývat pouze takovými institucemi předškolního vzdělávání, kterým byl udělen tzv. resortní identifikátor právnické osoby (RED_IZO) a které jsou tudíž vedené v rejstříku škol a školských zařízení podle § 144/1a školského zákona¹. Nespádají sem např. dětské skupiny či kluby, popř. i mateřské školy, které se nezaregistrovaly do rejstříku škol a školských zařízení a nemají tudíž oprávnění poskytovat vzdělávání v rámci povinné předškolní přípravy². Školy s právem poskytování povinné předškolní přípravy pak je možné dělit na mateřské školy, dále pak přípravné třídy základních škol a přípravný stupeň základních škol speciálních. Celkově takové instituce navštěvovalo ve školním roce 2021/22 celkem 365 982 dětí, z toho byla většina zapsána v mateřských školách (98,5 %, 360 490 dětí), zbytek docházel do přípravných tříd základních škol (5 282 dětí) nebo do přípravného stupně základních škol speciálních (210 dětí).

1.1 Mateřské školy - školy, třídy, učitelé a děti

Ve školním roce 2021/22 zajišťovalo předškolní vzdělávání v České republice celkem **5 349 mateřských škol** (pro vymezení viz úvod). Většina z nich byla **veřejného zřizovatele** (4 874, tj. 91,1 %). Jedná se téměř výhradně o školy, jejichž zřizovatelem je obec či její místní část (např. Praha 10), celkem 4 782. V Česku existuje také 84 mateřských škol, kde jsou zřizovatelem jednotlivé kraje, sedm spadajících přímo pod MŠMT a jedna mateřská škola byla zřízená Ministerstvem zemědělství.

Kromě veřejných mateřských škol se mohou děti vzdělávat i v **soukromých a církevních** mateřských školách. Tyto alternativy však tvoří stále poměrně malý podíl z celkového počtu mateřských škol, i když jich v posledních letech výrazně přibývá – především těch soukromých. Ve školním roce 2021/22 se soukromé mateřské školy podílely 7,9 % na celkovém počtu mateřských škol v porovnání s 3 % před deseti lety. Jejich podíl mezi všemi mateřskými školami rostl zejména do roku 2017/18 (z 3 % na 7,3 %), poté se růst zpomalil - viz graf 1.1.

Graf 1.1 Mateřské školy podle zřizovatele - počet škol

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

¹ Školou je myšlen právní subjekt s jedním ředitelstvím, které může zahrnovat více odloučených pracovišť, jakož i více úrovní a druhů vzdělávání.

² Zajímavým fenoménem poslední doby je vznik dětských skupin při podnicích a veřejných institucích, které se tím hlásí k podpoře rodiny i k důležitosti předškolní výchovy a vzdělávání.

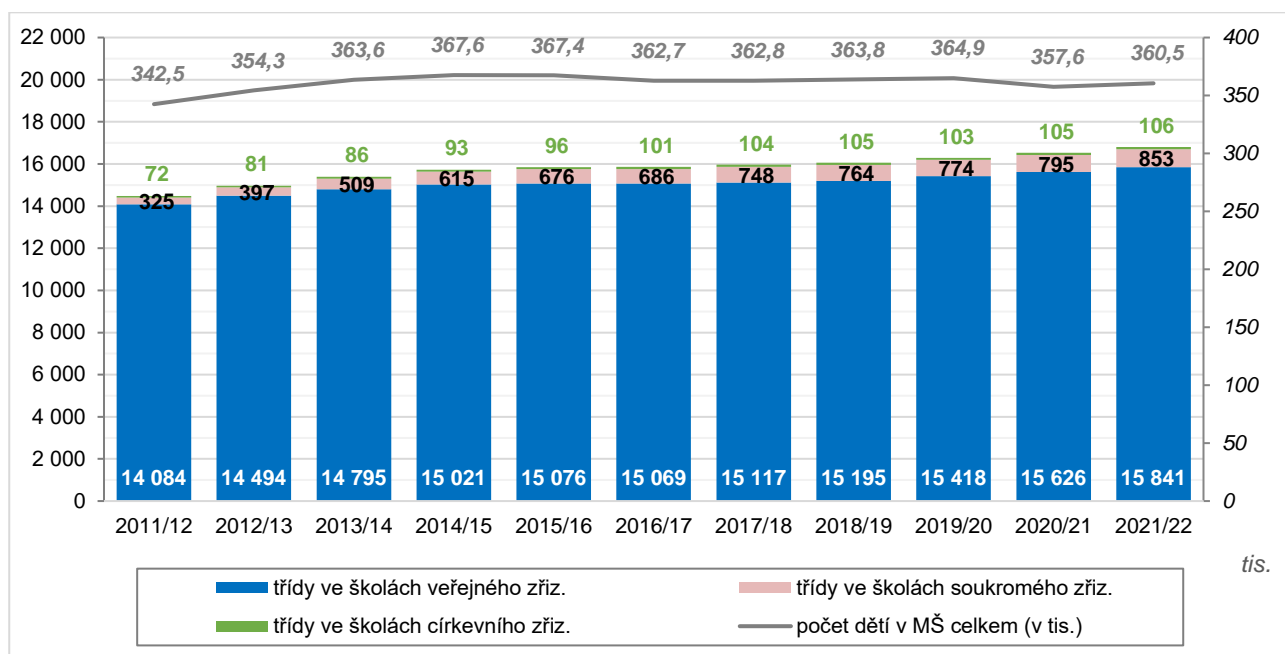

Nejvíce soukromých mateřských škol se dlouhodobě nachází v Praze. Ve školním roce 2021/22 jich zde bylo 109, což představovalo cca čtvrtinu všech soukromých mateřských škol v Česku. Druhým krajem s nejvyšším podílem soukromých mateřských škol je Středočeský kraj, ve kterém se k 30. 9. 2021 nacházela pětina všech soukromých školek (tj. 84). Naopak, nejméně soukromých školek bychom našli v Karlovarském kraji (8), v kraji Pardubickém (10) a na Vysočině (10). Z těchto tří krajů navštěvoval soukromé školky nejmenší podíl dětí v kraji Pardubickém (1,1 %), méně než 2 % bylo takových dětí i na Vysočině (1,7%). V Praze to pak byla téměř desetina (9,1 %).

Kromě „klasických“ mateřských škol existují i školy pro děti, které jsou dlouhodobě hospitalizované v nemocnici či psychiatrické nemocnici, v dětské léčebně či ozdravovně. Jedná se o mateřské školy při zdravotnických zařízeních, které zřizuje obec či kraj. K 30. 9. 2021 existovalo 52 těchto škol, které navštěvovalo celkem 924 dětí, z toho 446 dívek.

V minulém školním roce bylo v České republice v provozu celkem **16 800 tříd**, z toho 853 tříd bylo zřízených v soukromých mateřských školách a 106 v církevních. Počet tříd, podobně jako počet mateřských škol, každým rokem narůstá. Nejrychleji rostl mezi školními roky 2011/12 a 2014/15, kdy se celkově zvýšil o 8,6 %. Poté se růst zpomalil, a zrychlil se významněji opět v posledních třech školních rocích, kdy přibýval cca o 1,5 % za rok. To odpovídá vývoji počtu dětí s tím rozdílem, že mezi školními roky 2019/20 a 2020/21 počet tříd stoupal, přestože počet dětí se naopak snížil³ a ani ve školním roce 2021/22 nedosáhl hodnoty z roku 2019/20. Celkově za posledních 10 let vzrostl počet tříd o 16 %. Přitom tříd soukromého zřizovatele přibýlo výrazně více (vzrostl o 162,5 % na 853) než tříd zřizovatele církevního (zvýšil se o 47,2 % na 106) a veřejného (o 12,5 % na 15 841).

Graf 1.2 Mateřské školy podle zřizovatele - počet tříd

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

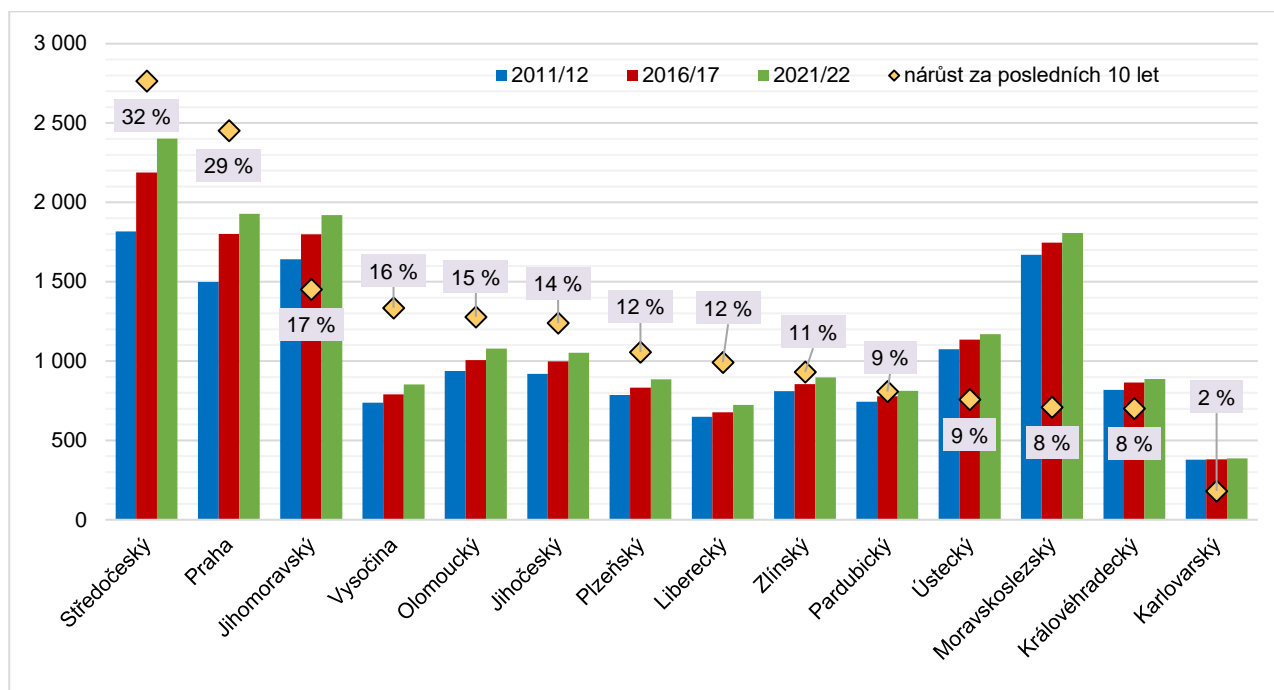
Podívejme se, jak se změnil **počet tříd** za posledních deset let **v jednotlivých krajích**. Absolutně i procentuálně byl tento nárůst nejvyšší ve Středočeském kraji. V porovnání se školním rokem 2011/12 se v tomto kraji v minulém školním roce nacházelo téměř o třetinu více tříd v mateřských školách (tj. o 586), viz graf 1.7. Následuje Praha, ve které vzrostl za posledních deset let počet tříd o 29 % (tj. o 429 tříd). V Jihomoravském kraji se počet tříd za deset let zvýšil o 17 % (tj. o 278 tříd). Nejnižší byl tento nárůst v kraji

³ Může to být dáno obavami rodičů z onemocnění covid-19, ale také předem avizovaným navýšením rodičovského příspěvku od ledna 2020, kdy ubylo dětí mladších tří let a mírně i dětí tříletých v mateřských školách (viz dále v analýze).

Karlovarském, kde za 10 let přibýlo jen osm tříd. V celé České republice se za deset let zvýšil počet tříd v mateřských školách o 2 319, což je o 16 %. Výraznější byl přitom nárůst mezi školními roky 2011/12 a 2016/17, tj. o 9,5 %, než mezi školními roky 2016/17 a 2021/22, tj. o 6 %.

Graf 1.3 Počet tříd v mateřských školách v jednotlivých krajích

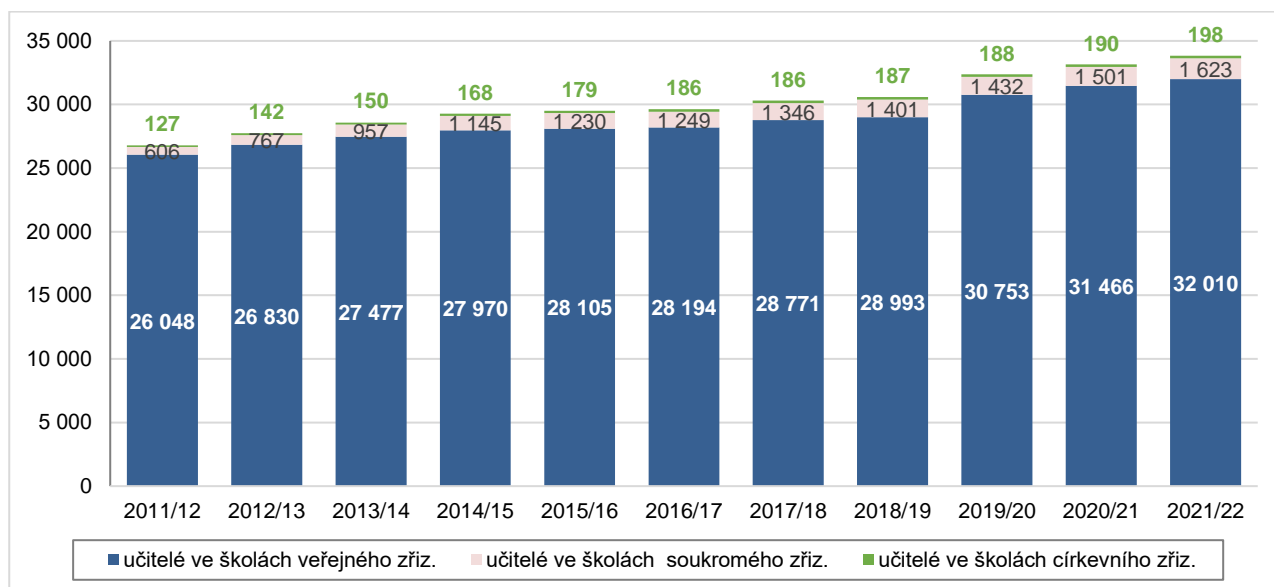
(kraje jsou seřazeny dle procentuálního nárůstu za posledních 10 let)

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

S nárůstem počtu mateřských škol a především jejich tříd, se tvoří i nová pracovní místa. To znamená, že každoročně narůstá i **počet učitelů** v mateřských školách. Za posledních 10 let vzrostl přepočtený počet učitelů v mateřských školách o 26,3 %, za posledních pět let pak o 14,2 %. Jde o výrazně vyšší nárůsty, než jaké byly zaznamenány v případě počtu škol a jejich tříd, ale i dětí, které je navštěvují. K 30. 9. 2021 pracovalo na pozici učitele v mateřských školách celkem 33 831 osob přepočtených na plné úvazky v porovnání s 26 781 v roce 2011.

Graf 1.4 Mateřské školy podle zřizovatele - počet plných úvazků učitelů

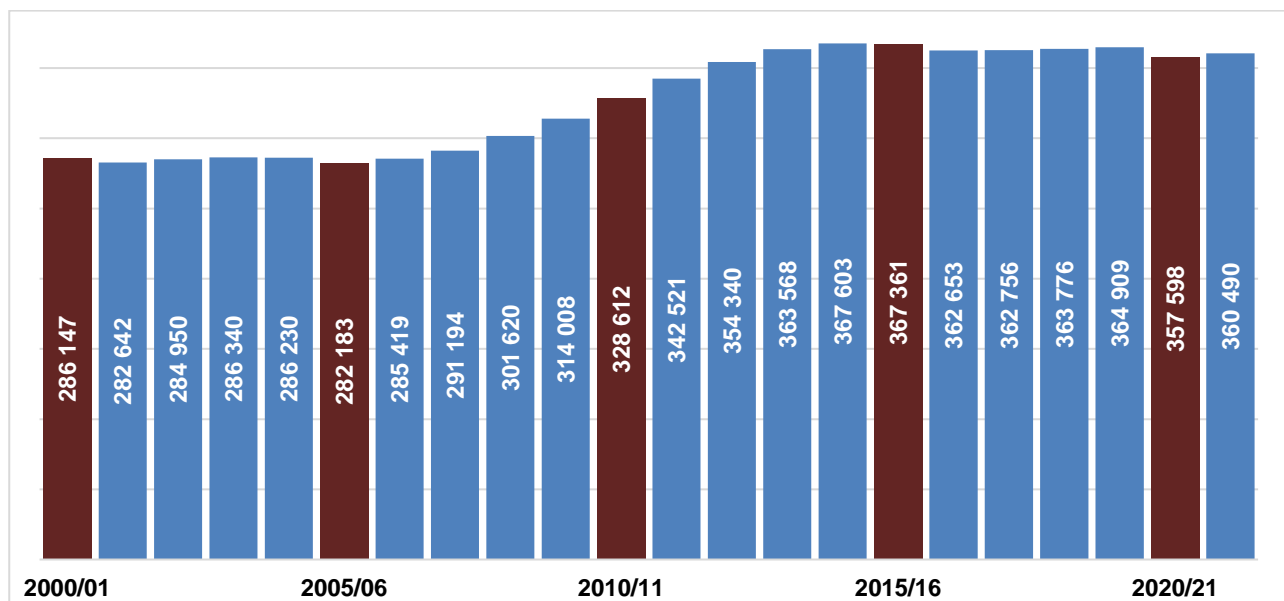
Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Vzdělávání v mateřských školách je u nás téměř výhradní doménou žen. Muži tvořili ve školním roce 2021/22 jen 0,69 % pedagogických pracovníků mateřských škol. Jejich podíl se však v čase soustavně mírně zvyšuje. Ve školním roce 2011/12 zaujímali 0,35 % všech učitelů a ve školním roce 2016/17 to bylo 0,56 %.

V krajském srovnání byl tento podíl nejvyšší v Praze, a sice 1,38 % (55 úvazků učitelů - mužů). Naopak nejnižší zastoupení mužů bylo zaznamenáno v kraji Vysočina (0,38 %, neboli sedm plných úvazků učitelů - mužů).

Ve školním roce 2021/22 navštěvovalo mateřské školy celkem **360 490 dětí**. Oproti předchozímu školnímu roku je to o 2 892 dětí více. Přitom mezi školními roky 2019/20 a 2020/21 došlo naopak k jejich poklesu, a sice o 7 311 dětí.

Graf 1.5 Mateřské školy - počty dětí v mateřských školách (2000/01 až 2021/22)

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

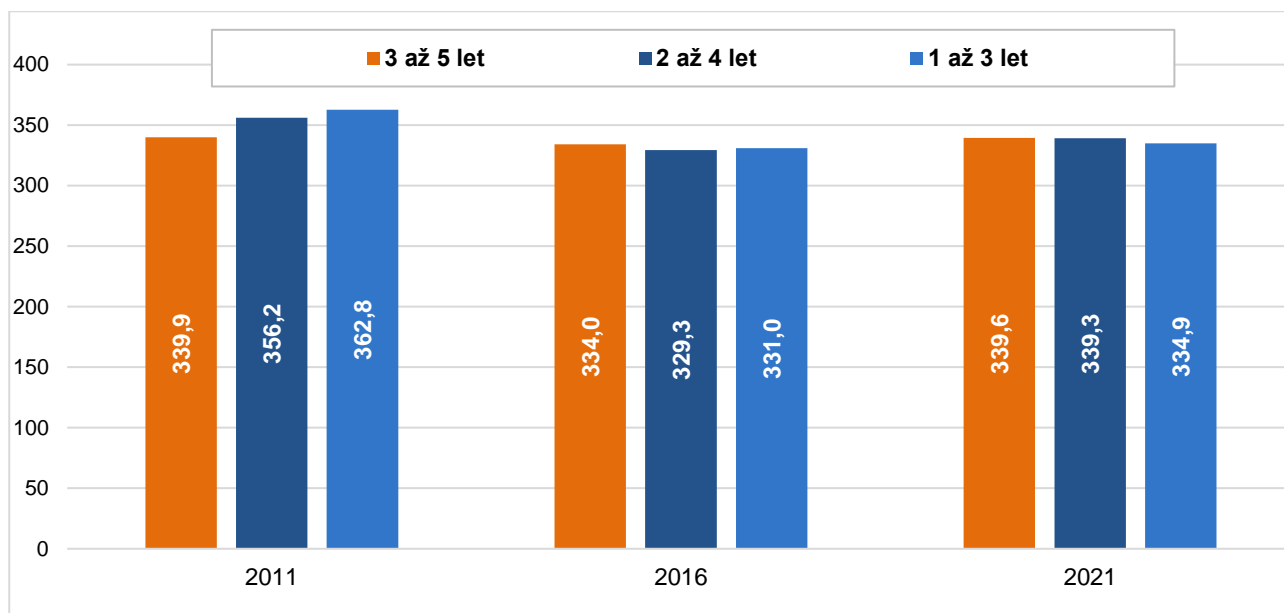
Jak bylo uvedeno v analýze této publikace v předchozím roce, úbytek počtu dětí mezi školními roky 2019/20 a 2020/21 byl daný poklesem počtu dětí mladších než 3 roky a mírně i tříletých v mateřských školách. A to přesto, že jejich počet v populaci České republiky, tj. včetně těch, co nedocházejí do mateřských škol s právem poskytování předškolní přípravy, se naopak zvýšil. Jako možné vysvětlení byly čtenářům nabídnuty obavy rodičů z onemocnění covid-19, ale také navýšení rodičovského příspěvku od ledna 2020, kdy v důsledku prodloužení mateřské dovolené⁴ ubylo dětí mladších tří let (o 19,6 % oproti předchozímu roku) a mírně i dětí tříletých (o 1,6 %) v mateřských školách. Zde lze uvést, že též mezi školními roky 2020/21 a 2021/22 (dle stavu k 30.9.) ubylo dětí mladších tří let v mateřských školách (o 5,4 %), počet dětí tříletých se však o 1,4 % navýšil. V populaci se přitom počet dětí dvouletých i tříletých mezi 1. červencem 2020 a 1. červencem 2021 mírně snížil; počet dvouletých dětí dokonce výrazněji (o 2,7 %) než tříletých (o 1,1 %). Nabízí se vysvětlení, že vzhledem k již probíhajícímu očkování proti onemocnění covid-19 a vyšší promořenosti obyvatel se obavy rodičů z tohoto onemocnění ve školním roce 2021/22 oproti školnímu roku 2020/21 zmírnily. Je však také možné, že se tyto děti do školek z kapacitních důvodů pro svůj věk nedostaly (přednost je dáována starším dětem, včetně dětí s odkladem - viz dále v publikaci). Více o věkovém složení dětí v mateřských školách lze nalézt v části 1.2 této zprávy.

Srovnáme vývoj celkového počtu dětí v mateřských školách s vývojem populace ČR příslušného věku. Graf 1.6 podává přehled o počtu obyvatel tří věkových kohort v České republice k 1. červenci 2011, 2016 a 2021.

⁴ Navýšení rodičovského příspěvku se týkalo jen rodičů, kteří příspěvek stále čerpají. Rodiče si tak prodloužovali čerpání příspěvku, aby na navýšení dosáhli, a mnozí si spolu s prodloužením čerpání příspěvku prodloužili i rodičovskou dovolenou u svého zaměstnavatele, resp. začali pracovat později a mohli být s dítětem doma.

Skupina dětí, které k 1. červenci (tedy krátce před začátkem školního roku) dosáhly 3-5 let, představuje počet dětí ve věku, kdy obvykle chodí do školky (viz oranžový sloupec). Mladší dvě věkové skupiny (viz dva modré sloupce) představují děti, které pravděpodobně budou chodit do školky za rok, resp. za dva. Jak je patrné, v roce 2011 bylo dětí ve věku 3-5 let méně než těch ve věku 2-4 roky a 1-3 roky. V následujících letech proto docházelo k růstu počtu dětí v mateřských školách. V roce 2016 vidíme, že počet dětí ve věku 3-5 let byl srovnatelný s počtem dětí v mladších věkových skupinách. V následujících letech se proto počet dětí příliš neměnil. V roce 2021 pak bylo jen nepatrně méně dětí ve věku 1-3 roky než těch ve dvou starších věkových skupinách. V příštích dvou školních rocích by proto dle vývoje populace v počtu dětí v mateřských školách neměly být velké změny. Nutno však říci, že na počet dětí v mateřských školách má vliv i podíl rodičů, kteří se rozhodnou své dítě do mateřské školy přihlásit. Přestože se v poslední době zdůrazňuje pozitivní vliv docházky dětí ve věku 3 a více let do školky⁵, povinný je jen poslední ročník této úrovně vzdělávání, tj. těsně před nástupem do základní školy. Navíc je počet dětí v mateřských školách ovlivněn i podílem udělených odkladů a mírou migrace (do školek docházejí též děti cizí státní příslušnosti bez trvalého pobytu v ČR). Ve statistikách uvádějících počet dětí v mateřských školách ve školním roce 2021/22 především nejsou zahrnuti děti ukrajinských uprchlíků, stav je k 30. 9. 2021. Ty přitom mohou počet dětí ve školkách značně navýšit.

Graf 1.6 Populační vývoj - počet obyvatel ČR uvedeného věku k 1. červenci vybraných roků (v tis.)

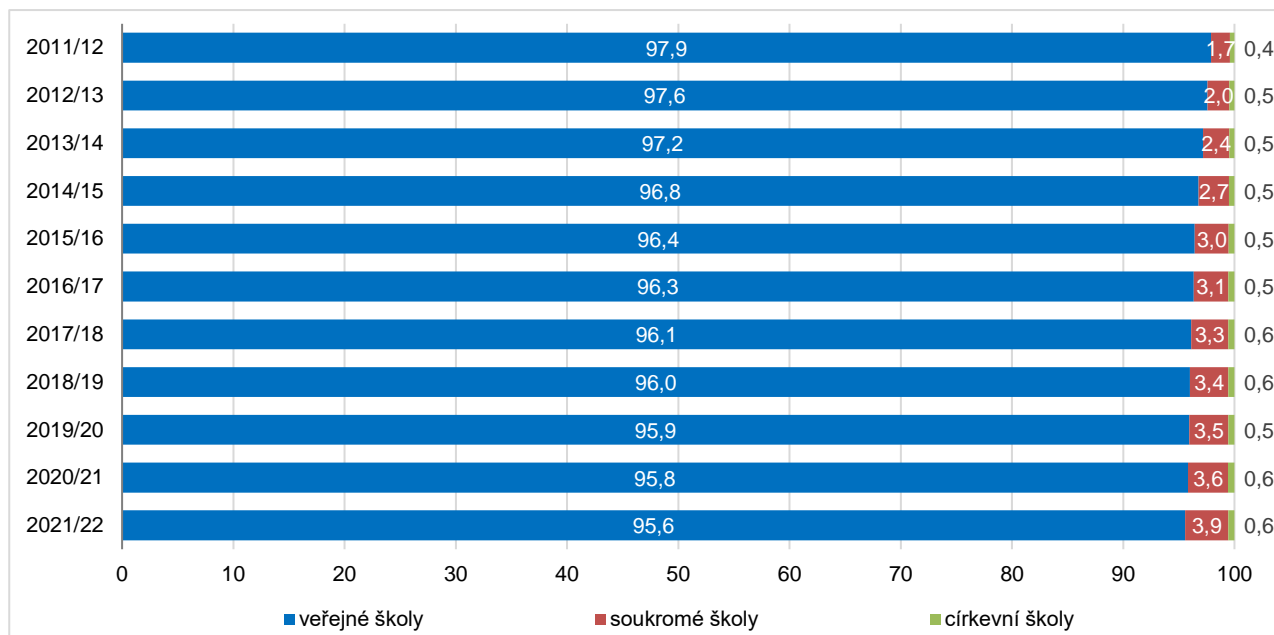
Zdroj: ČSÚ

Graf 1.7 dále znázorňuje vývoj podílu dětí ve školách jednotlivých **zřizovatelů** z celku. Lze konstatovat, že spolu s růstem podílu soukromých škol (viz graf 1.1 výše) rostl v posledních deseti letech též podíl dětí navštěvujících soukromé školky ze všech dětí v mateřských školách. Oproti školnímu roku 2011/12 byl tento podíl ve školním roce 2016/17 téměř dvojnásobný, a sice 3,1 %. Do školního roku 2021/22 se pak zvýšil o dalších 0,8 procentního bodu. Za posledních deset let se také o třetinu zvýšil podíl žáků v církevních mateřských školách, a sice z 0,4 % ve školním roce 2011/12 na 0,6 % ve školním roce 2021/22. Vzdělávání v církevních mateřských školách je však stále v předškolním vzdělávání okrajovou záležitostí.⁶

⁵ viz např. zde: <https://idea.cerge-ei.cz/zpravy/maminka-nebo-skolka>

⁶ Připomeňme, že ve statistikách uváděných v této publikaci nejsou zahrnuti děti navštěvující zařízení nevidovaná v Rejstříku škol, jako jsou například dětské skupiny, lesní kluby a Montessori domy, jejichž zřizovatelem jsou převážně neveřejné subjekty.

Graf 1.7 Mateřské školy – podíl dětí dle druhu zřizovatele školy (%)

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

K výše uvedeným poznatkům o počtu škol, tříd a žáků v dělení dle zřizovatele doplňme, že za uplynulých 10 let se zvýšil počet dětí **v mateřských školách veřejného zřizovatele** o 2,8 %, počet takových škol o 2,7 % a počet tříd o 12,5 %. Tomu odpovídá i snižující se počet dětí na 1 třídu a 1 učitele. Ve školním roce 2013/14 bylo v jedné třídě v průměru 23,9 dítěte a na jednoho učitele připadalo v průměru 12,9 dítěte. Poté se hodnoty obou těchto ukazatelů snižovaly až na 21,7 dítěte na 1 třídu a 10,8 dítěte na 1 učitele ve školním roce 2021/22. Počet **soukromých mateřských škol** se oproti tomu za uplynulých 10 let téměř ztrojnásobil (zvýšil se o 183,3 %). O něco menší, přesto velmi významný, nárůst zaznamenal počet tříd v soukromých mateřských školách (o 162,5 %) a dětí navštěvujících soukromé školy (o 140,9 %).

Za celou Českou republiku pak na jednu třídu v mateřských školách připadalo ve školním roce 2021/22 celkem 21,5 dítěte a na 1 učitelství úvazek 10,7 dítěte – viz tabulku 1.1.

Tab. 1.1 Mateřské školy - počet dětí na jednu třídu a na jednoho učitele podle zřizovatele školy

školský rok	celkový počet dětí		počet dětí dle druhu zřizovatele					
			veřejný		soukromý		církevní	
	na 1 třídu	na 1 učitele	na 1 třídu	na 1 učitele	na 1 třídu	na 1 učitele	na 1 třídu	na 1 učitele
2011/12	23,7	12,8	23,8	12,9	17,8	9,5	19,9	11,3
2012/13	23,7	12,8	23,9	12,9	17,5	9,1	20,1	11,5
2013/14	23,6	12,7	23,9	12,9	16,9	9,0	20,2	11,6
2014/15	23,4	12,6	23,7	12,7	16,3	8,7	19,8	11
2015/16	23,2	12,4	23,5	12,6	16,6	9,1	19,8	10,6
2016/17	22,9	12,2	23,2	12,4	16,4	9,0	19,7	10,7
2017/18	22,7	12	23,1	12,1	16,2	9,0	19,5	10,9
2018/19	22,6	11,9	23,0	12,0	16,4	8,9	19,5	10,9
2019/20	22,4	11,3	22,7	11,4	16,6	9,0	19,3	10,6
2020/21	21,6	10,8	21,9	10,9	16,2	8,6	19,5	10,8
2021/22	21,5	10,7	21,7	10,8	16,3	8,6	19,3	10,3

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Stejně jako ve zprávě z minulého roku, i letos lze konstatovat, že od školního roku 2012/13 průměrný počet žáků na jednu třídu i na jednoho učitele rok od roku klesá. V případě počtu dětí na jednoho učitele došlo přitom ve školních rocích 2019/20 a 2020/21, které nejvíce poznamenala pandemie, k výraznějšímu poklesu než v předchozích. Jak je patrné, v posledním školním roce již průměrný počet dětí na jednoho učitele klesl jen o jednu desetinu dítěte. Stejně tak pokles průměrného počtu dětí na jednu třídu byl zřetelně výraznější mezi školními roky 2019/20 a 2020/21 než mezi školními roky 2020/21 a 2021/22. Z tabulky 1.1 je zároveň zřejmé, že úbytek dětí na jednu třídu lze pozorovat zejména u škol veřejného zřizovatele.

Z **regionálního pohledu** je logicky nejvíce mateřských škol a tříd zřízených v kraji největším, tj. ve Středočeském kraji. Ve školním roce 2021/22 se zde nacházelo 15,1 % ze všech mateřských škol v České republice. V absolutním vyjádření šlo o 808 mateřských škol s 2 402 třídami, které navštěvovalo 51 834 dětí. Naopak jen 125 mateřských škol najdeme v Karlovarském kraji s 386 třídami, kde se vzdělávalo 8 354 dětí.

Tab. 1.2 Mateřské školy - počet škol, tříd, dětí a učitelů v jednotlivých krajích (2021/22)

Území	Školy		Třídy		Děti		Učitelé ¹⁾		Počet dětí na 1:	
	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%	třídu	učitele
Česká republika	5 349	100	16 800	100	360 490	100	33 831	100	21,5	10,7
Hlavní město Praha	435	8,1	1 928	11,5	42 580	11,8	3 941	11,6	22,1	10,8
Středočeský kraj	808	15,1	2 402	14,3	51 834	14,4	4 852	14,3	21,6	10,7
Jihočeský kraj	328	6,1	1 053	6,3	22 743	6,3	2 103	6,2	21,6	10,8
Plzeňský kraj	281	5,3	884	5,3	19 023	5,3	1 773	5,2	21,5	10,7
Karlovarský kraj	125	2,3	386	2,3	8 354	2,3	786	2,3	21,6	10,6
Ústecký kraj	360	6,7	1 170	7,0	24 264	6,7	2 382	7,0	20,7	10,2
Liberecký kraj	235	4,4	723	4,3	15 195	4,2	1 457	4,3	21,0	10,4
Královéhradecký kraj	315	5,9	886	5,3	18 482	5,1	1 781	5,3	20,9	10,4
Pardubický kraj	320	6,0	813	4,8	17 975	5,0	1 685	5,0	22,1	10,7
Kraj Vysočina	291	5,4	853	5,1	17 693	4,9	1 688	5,0	20,7	10,5
Jihomoravský kraj	679	12,7	1 919	11,4	41 612	11,5	3 843	11,4	21,7	10,8
Olomoucký kraj	388	7,3	1 078	6,4	22 407	6,2	2 134	6,3	20,8	10,5
Zlínský kraj	318	5,9	898	5,3	19 860	5,5	1 786	5,3	22,1	11,1
Moravskoslezský kraj	466	8,7	1 807	10,8	38 468	10,7	3 620	10,7	21,3	10,6

¹⁾ přepočtení na plně zaměstnané

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Nejvyšší průměrný **počet dětí na školu** byl ve školním roce 2021/22 v Praze, tj. 97,9, a v kraji Moravskoslezském, tj. 82,5. V ostatních krajích se tyto průměrné hodnoty pohybovaly od 56,2 dítěte na školu (v kraji Pardubickém) po 69,3 dítěte na školu (v kraji Jihočeském). Pokud jde o průměrný počet dětí ve třídě, tak těch bylo nejvíce v kraji Pardubickém, Zlínském a v Praze, a sice 22,1. V tomto ukazateli však rozdíly mezi jednotlivými krajemi nebyly nijak výrazné. Nejnižší průměrná hodnota byla 20,7 žáků na jednu třídu a té bylo dosaženo v kraji Ústeckém a na Vysočině. Na jednoho učitele připadalo v průměru 10,7 dítěte. Nejvyšší byl tento poměr v kraji Zlínském (11,1) a nejnižší v kraji Ústeckém (10,2).

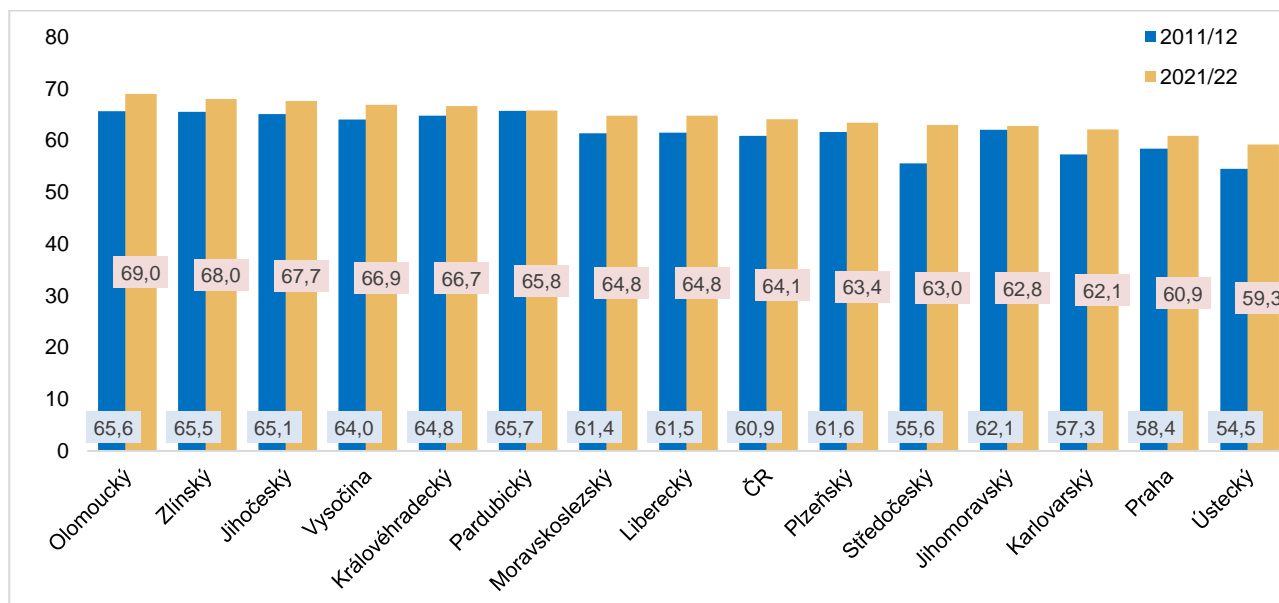
Počet tříd i žáků mateřských škol v jednotlivých krajích a jejich vývoj v čase může souviset mj. s **demografickým vývojem počtu dětí ve věku 2 až 6 let, tedy věku, kdy děti mohou docházet do školky**. Vztáhneme-li celkový počet dětí v mateřských školách k počtu dětí ve věku 2-6 let, pak ve všech krajích došlo mezi školními roky 2011/12 a 2021/22 k nárůstu tohoto podílu, nejvíce v kraji Středočeském (o 7,4 procentního bodu). V porovnání s tím za celou Českou republiku došlo k nárůstu o 3,2 procentního bodu a v kraji Pardubickém jen o 0,1 procentního bodu. Pokud srovnáme jednotlivé kraje, pak nejvyšší podíl dětí ve věku 2-6 let chodí do školky v kraji Olomouckém (69 %) a nejnižší naopak v kraji Ústeckém (59,3 %) a v Praze (60,9 %). Zde je však dobré připomenout, že řada dětí zejména v Praze navštěvuje soukromé školky a dětské skupiny bez práva poskytování předškolní přípravy, které nejsou evidovány v rejstříku škol a nepodléhají statistickému zpracování. Šolkám v kraji Ústeckém, v Praze a kraji Karlovarském navíc kapacitně „ulehčují“

přípravné třídy zřízené při základních školách, které navštěvují děti s odkladem. Jak bude dále uvedeno, v těchto třech krajích pojmu třetinu dětí s odkladem, v jiných krajích tento podíl činí 1,8 % až 17 % (viz graf 1.26).

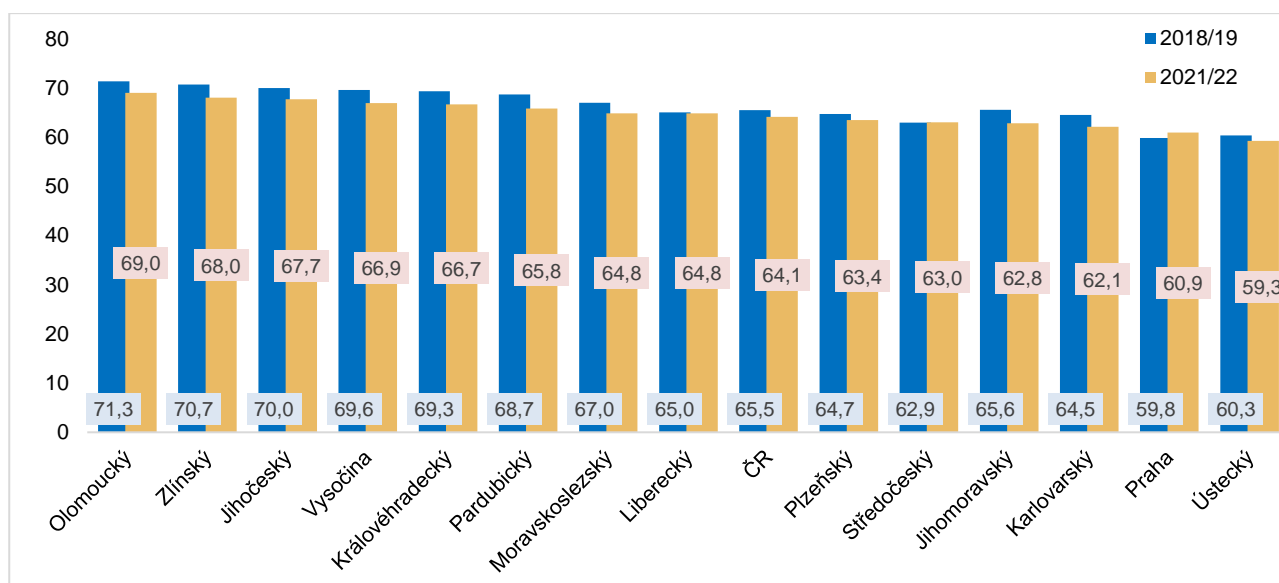
Graf 1.8 Mateřské školy - poměr celkového počtu dětí v MŠ k populaci 2-6 let (v % dle kraje)

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Jak již bylo zmíněno výše, na vývoj podílu dětí v mateřských školách mohla mít vliv mj. pandemie onemocnění covid-19, kdy mnozí rodiče dětí pracovali z domova a v obavách z šíření nemoci se mohli rozhodnout své dítě do školky nepřihlásit a nechat si jej ještě po dobu pandemie v domácí péči. Zejména je-li jeden z rodičů na rodičovské dovolené s mladším sourozencem. Vliv na rozhodování rodičů dětí může mít i míra nezaměstnanosti v jednotlivých krajích v době pandemie. Pro nezaměstnané může být snazší dítě do školky nepřihlásit a poskytovat mu celodenní péči, zejména vezmeme-li v potaz navýšení rodičovského příspěvku od ledna 2020. Graf 1.9 proto dále ukazuje poměr počtu dětí v mateřských školách k počtu obyvatel ve věku 2-6 let v jednotlivých krajích ve školním roce 2018/19, tedy v roce ještě nepoznamenaném pandemií a výše uvedenými politickými patřeními, a ve školním roce 2021/22.

Graf 1.9 Mateřské školy - poměr celkového počtu dětí v MŠ k populaci 2-6 let (v % dle kraje)

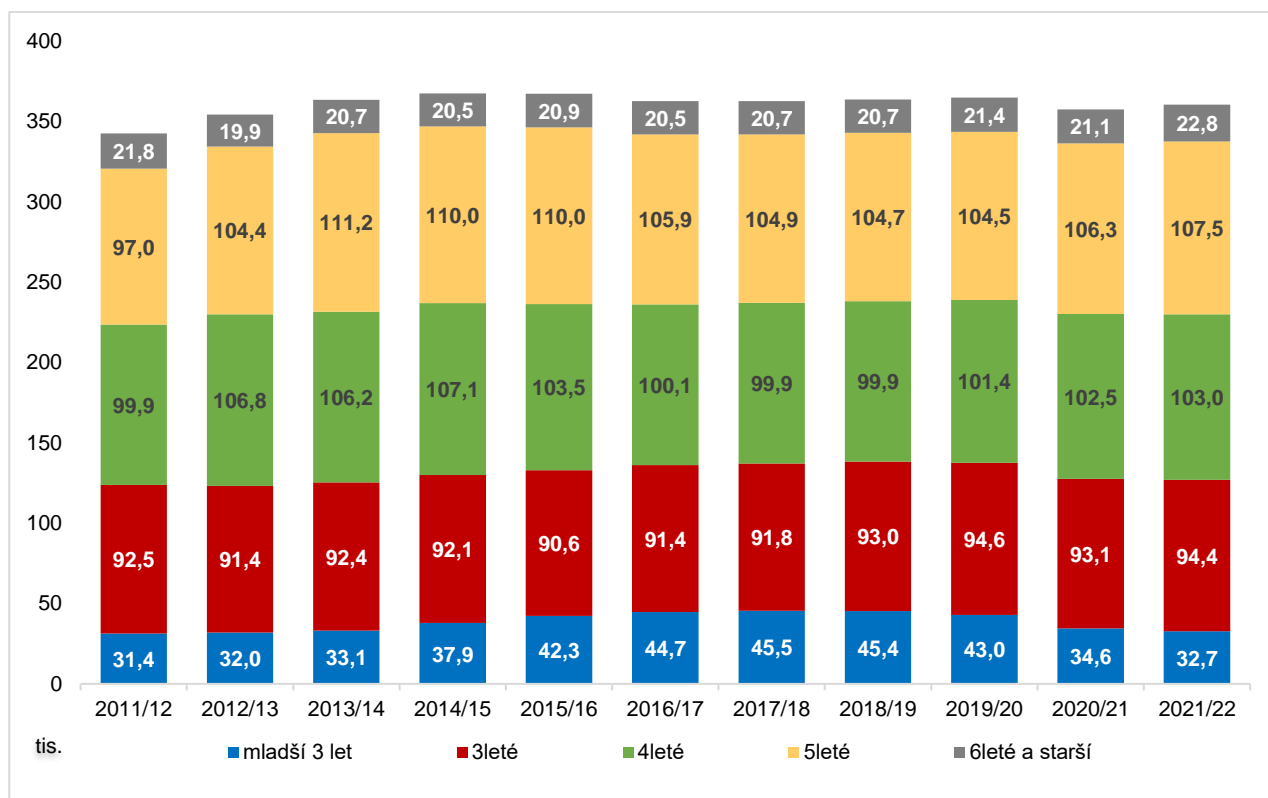
Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Jak je patrné, téměř ve všech krajích došlo v uplynulých třech školních rocích k poklesu podílu dětí ve věku 2-6 let v mateřských školách, ovšem s výjimkou Prahy, kde došlo k nárůstu o 1,1 procentního bodu, a Středočeského kraje, kde byl zaznamenán jen nepatrný nárůst (o 0,1 procentního bodu). Zde lze poznamenat, že za uplynulé tři školní roky došlo v Praze k nevyraznějšímu poklesu dětí ve věku 2-6 let (o 3,4 %), následuje kraj Karlovarský (pokles o 3,1 %) a Ústecký (pokles o 1,7 %).⁷ Ostatní kraje zaznamenaly nárůst obyvatel tohoto školkového věku, v nejvyšší míře kraj Jihomoravský (o 4,3 %). Zdá se tedy, že v Praze, kde je kapacita školek značně vytížena, mohlo být díky populačnímu poklesu přijat vyšší podíl dětí do školek s právem poskytování předškolní přípravy.

1.2 Věkové složení dětí v mateřských školách

Ve školách mají od školního roku 2013/14 největší zastoupení 5leté děti s 29,8% podílem ve školním roce 2021/22. Mezi školními roky 2012/13 až 2017/18 rostl podíl **dětí v mateřských školách mladších tří let**. Jejich absolutní počet se v tomto období zvýšil o 42,3 %. V posledních třech školních letech však jejich počet klesal a celkem se snížil o 27,9 % - viz grafy 1.10 a 1.11.

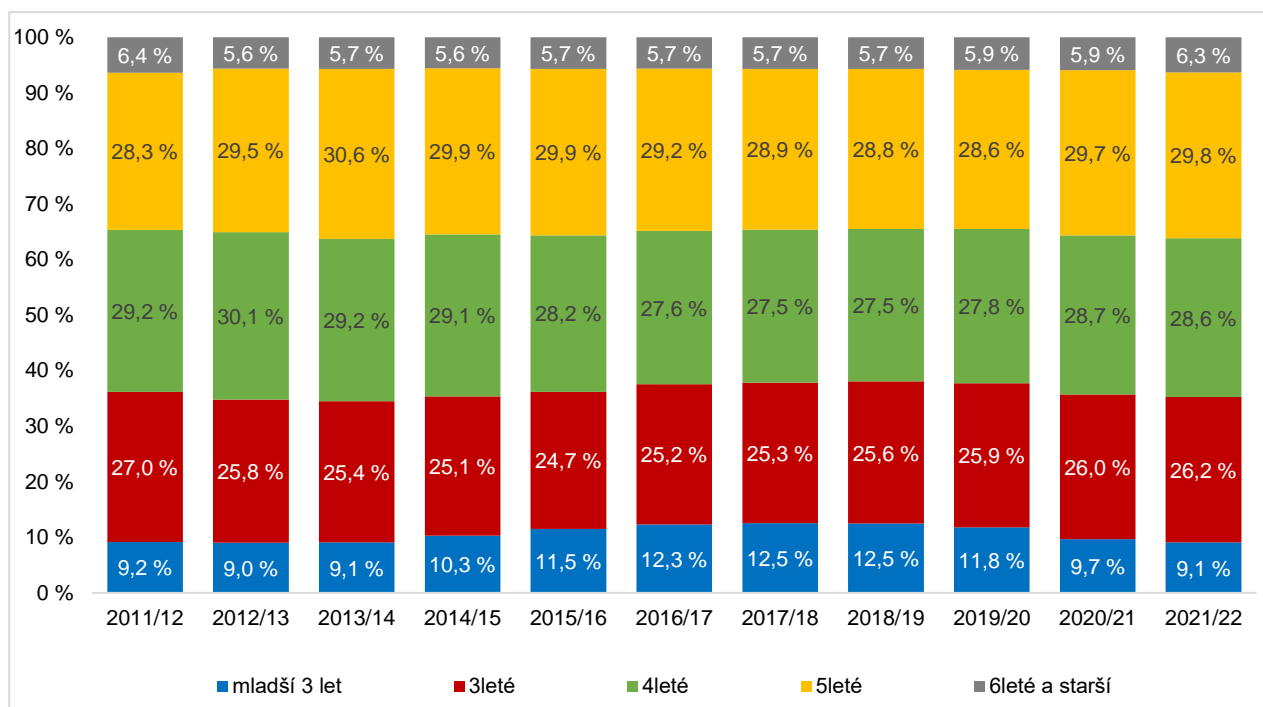
Graf 1.10 Děti v mateřských školách podle věku (v tis.)

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

⁷ Zde je možné poznamenat, že Karlovarský a Ústecký kraj vykazují dostatečné kapacity, přesto je však dětí v mateřských školách stále málo. V těchto krajích se nedaří překonat horší socioekonomické poměry a odlišné priority obyvatelstva z nižších sociálních vrstev (viz. aktivity MŠMT www.edu.cz/strategie-msmt/strategie-vzdelavaci-politiky-cr-do-roku-2030/implementacni-karta-disparity/#disparity-3)

Graf 1.11 Děti v mateřských školách podle věku (v %)

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

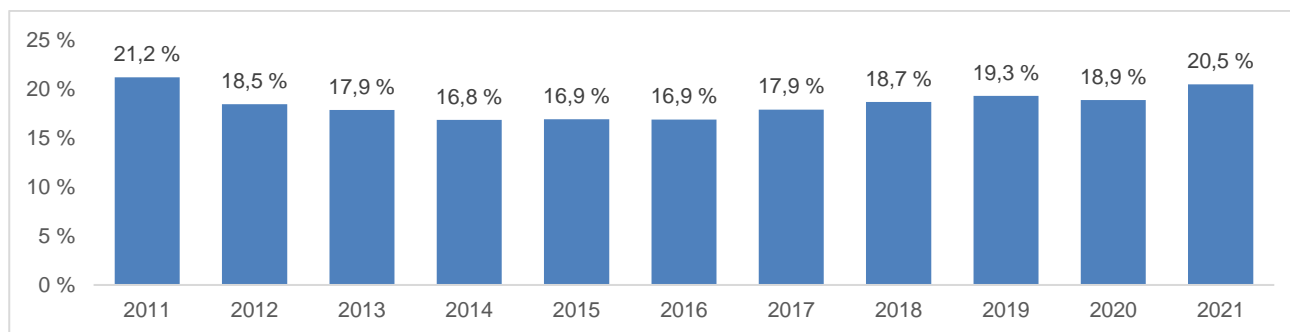
Jak již bylo výše nastíněno, na pokles počtu dětí mladších tří let ve školách v posledních dvou školních rocích mohla mít vliv pandemie onemocnění covid-19, navýšení rodičovského příspěvku od ledna 2020, příp. též zrušení superhrubé mzdy a s tím spojené zvýšení čistých mezd. Mohly zde však sehrát úlohu též jiné faktory, např. převažující názor rodičů na prospěšnost umístění dítěte mladšího tří let do školky. Kromě setrvávání na rodičovské dovolené přitom mohli volit též jesle či alternativní zařízení, které není vedeno v rejstříku škol.

Grafy 1.10 a 1.11 znázorňují též počet, resp. podíl žáků, kterým na počátku školního roku bylo **šest let a více**. V roce 2021/22 bylo v mateřských školách šestiletých či starších dětí 22 847, z toho dětí ve věku 7 let a více bylo pouze 123. Děti ve věku 6 let a více k 31. 8. by již dle zákona mohly navštěvovat základní školy a jedná se tedy o děti s odloženou povinnou školní docházkou⁸. Procentuální zastoupení těchto dětí se od školního roku 2012/13 do školního roku 2020/21 pohybovalo těsně pod hranicí 6 %, v posledním školním roce však stoupl na 6,3 %. Jak jsme zmínili v publikaci v předchozím roce, odborníci se shodují, že se odklady nadužívají a snaží se je snížit na přijatelnou úroveň. V období propuknutí pandemie covid-19 jim však jejich snahy mařila obava rodičů z uzavírání škol. Namísto přestupu do 1. třídy základní školy tak častěji pro dítě žádali o odklad. Je také možné, že vyšší nemocnost a uzavírání školek v době pandemie mohly být důvodem, že se nepodařilo některé děti včas na školu připravit.

Graf 1.12 uvádí podíl dětí v mateřských školách (včetně cizinců⁹) ve věku 6 let k 31. srpnu daného roku z celkové populace obyvatel ČR ve věku 6 let k 1. 7. daného roku. Jak je patrné, od roku 2011 do roku 2014 tento podíl klesal, a sice z 21,2 % až na 16,8 %. Pak se do roku 2019 postupně zvýšil na 19,3 %, v roce 2020 poklesl na 18,9 % a v roce 2021 naopak zvýšil na 20,5 %.

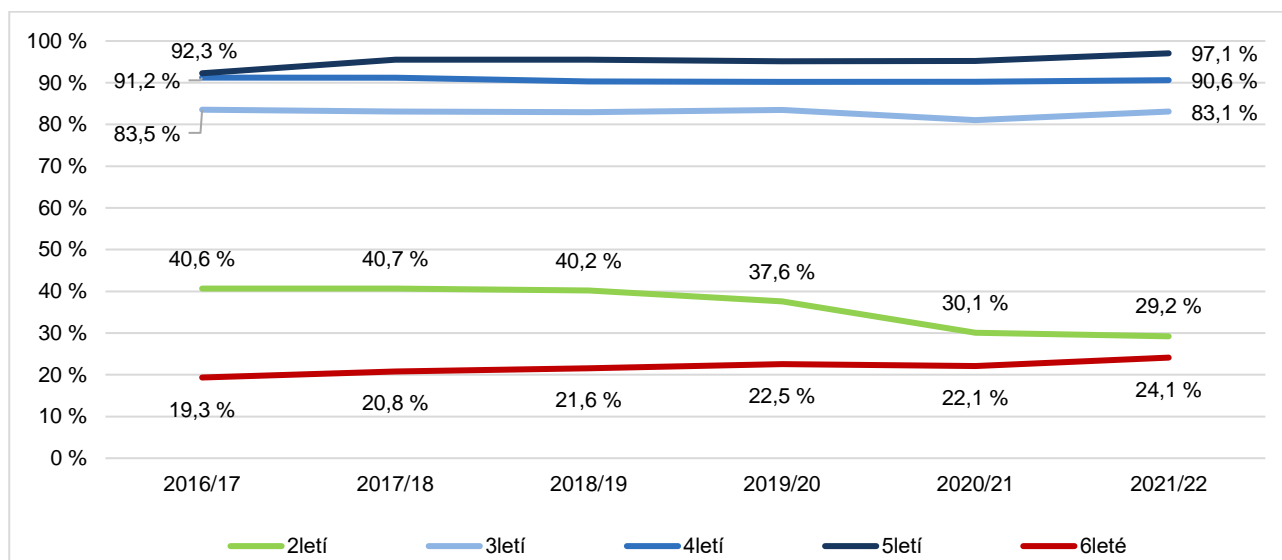
⁸ Pro zajímavost, podle výroční zprávy České školní inspekce za rok 2020/2021 jsou nejčastějšími příčinami odkladu celková nezralost (40,7 %), logopedické vady a poruchy řeči (21,4 %), sociální nezralost (9,3 %) a celkový opožděný vývoj řeči (5,7 %).

⁹ Někteří cizinci nemusejí mít trvalý pobyt v ČR, avšak jejich přijetí do školky veřejného zřizovatele je málo pravděpodobné (jedním z důležitých kritérií přijetí je trvalý pobyt ve spádovém obvodu mateřské školy).

Graf 1.12 Podíl dětí v mateřských školách ve věku 6 let k 31. srpnu z celkové populace obyvatel ČR ve věku 6 let k 1. červenci

Zdroj: MŠMT a ČSÚ

Od roku 2018 do roku 2021 se přitom zvyšoval i počet žáků přípravných tříd, tedy žáků s odkladem, kteří si přípravnou třídu zvolili jako alternativu setrvání v mateřských školách. Graf 1.13 proto pro doplnění uvádí, jaký podíl dětí dvouletých, tříletých, čtyřletých a pětiletých docházel v uplynulých šesti školních rocích do předškolního vzdělávání (ať již do mateřské školy, přípravné třídy základní školy či přípravného stupně základní školy speciální¹⁰). Jedná se o věk platný před zahájením uvedeného školního roku, u dětí ve školkách či školách k 31.8, u populace k 1. červenci. Podíly jsou tedy orientační, neboť část populace dětí uvedeného věku oslaví během letních prázdnin další narozeniny a přehoupnou se do starší věkové skupiny. Navíc je třeba vzít v úvahu, že do populace ČR nejsou zahrnuti cizinci bez trvalého pobytu v ČR, kteří také mohou navštěvovat mateřské školy. Přesto je možné konstatovat, že do předškolního vzdělávání na začátku školního roku nastupuje naprostá většina dětí ve věku 4-5 let a více než čtyři pětiny z dětí tříletých¹¹. Je také patrné, že zatímco podíl dvouletých dětí ve školkách s právem poskytování předškolní přípravy má od roku 2018 tendenci se snižovat, podíl šestiletých dětí v předškolním vzdělávání se během posledních pěti let zvýšil z necelé pětiny na necelou čtvrtinu.

Graf 1.13 Podíl populace uvedených věkových skupin navštěvující předškolní vzdělávání

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

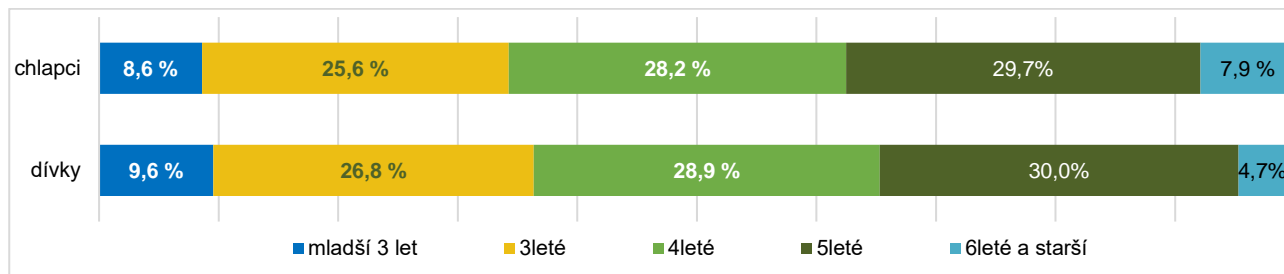
¹⁰ Pro více informací o přípravných třídách ZŠ a přípravném stupni ZŠ speciální odkazujeme na kapitolu 1.5.

¹¹ Zdá se, že podíl pětiletých dětí v populaci, které navštěvují předškolní vzdělávání, má tendenci v čase stoupat, přestože, jak bylo výše řečeno, tyto statistiky jsou orientační. Nutno také poznamenat, že do základní školy nastupují výjimečně i žáci, kteří ještě nedovršili 6 let. Ve školním roce 2021/22 jich bylo 563, což je 0,5 % ze žáků 1. ročníku základních škol, ve školním roce 2016/17 pak 719, tedy 0,6 % ze žáků 1. ročníku.

Graf 1.14 znázorňuje **věkové složení chlapců a dívek** navštěvujících mateřské školy. Zde je zřejmé, že podíl dívek mladších tří let ze všech dívek navštěvujících mateřské školy byl o jeden procentní bod vyšší (9,6 %), než jak tomu bylo u chlapců této věkové skupiny (8,6 %). Šestiletých a starších dívek bylo v mateřských školách 4,7 %, což je o tři procentní body méně než v případě chlapců (7,9 %). Častěji tak zůstávají ve školkách i po dosažení 6 let chlapci než dívky. Svůj vliv přitom sehrávají též diagnostické metody či nastavené hranice, které se zdají být vhodnější pro dívky, které v předškolním věku dospívají rychleji než chlapci.¹²

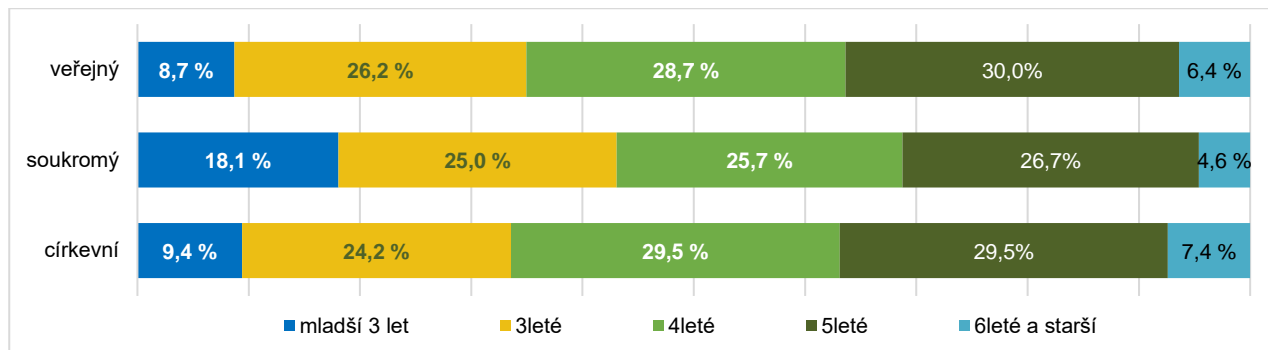
Graf 1.14 Věkové složení dětí v mateřských školách v dělení na dívky a chlapce (2021/22)

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Podíváme-li se na školy v dělení **dle zřizovatele**, můžeme konstatovat, že ve školách soukromého zřizovatele tvořily ve školním roce 2021/22 ze všech dětí téměř pětinu dětí mladší tří let (18,1 %). Oproti tomu ve veřejných a církevních školách byl tento podíl zhruba desetinový. Mezi dětmi docházejícími do církevních škol byl pak o něco vyšší podíl šestiletých a starších (7,4 %) než ve školách soukromých (4,6 %) a veřejných (6,4 %) – viz graf 1.15. Dodejme, že rozdíl mezi zřizovateli najdeme i v případě, že sledujeme podíl šestiletých a starších dětí z dětí ve věku tři a více let navštěvujících mateřskou školu. U veřejných škol činí 7,5 %, u soukromých 6,0 % a u církevních 8,9 %. Není tak daný pouze rozdílným zastoupením dětí mladších tří let ve školkách těchto tří druhů zřizovatelů.

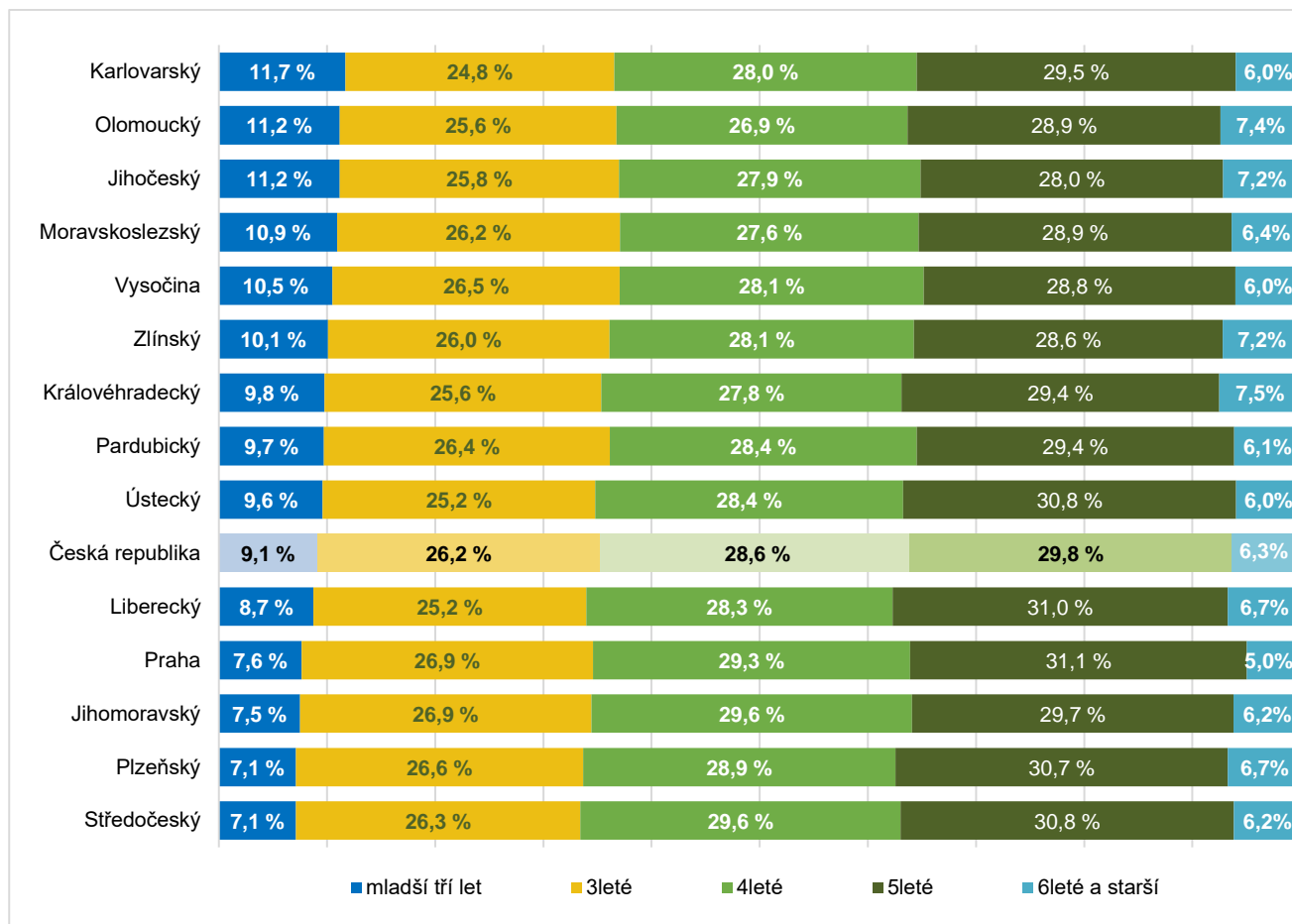
Graf 1.15 Věkové složení dětí v mateřských školách podle jejich zřizovatele (2021/22)

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Poměrně značné rozdíly ve věkovém složení dětí mateřských škol najdeme též v dělení dle **krajů**. Nejvyšší podíl dětí mladších 3 let (více než 11 %) byl mezi dětmi v mateřských školách v kraji Karlovarském, Olomouckém a Jihočeském. Nejmenší byl naopak v kraji Středočeském a Plzeňském (shodně 7,1 %). Nejvyššího podílu šestiletých a starších dětí v mateřských školách (více než 7 %) dosáhl kraj Královéhradecký, Olomoucký, Zlínský a Jihočeský. Naopak v Praze byl mezi dětmi v mateřských školách ze všech krajů nejmenší podíl dětí 6letých a starších (5 %) - viz graf 1.16.

¹² Viz zde: https://pages.pedf.cuni.cz/uvrv/files/2016/04/Spravedlivy_start.pdf

Graf 1.16 Věkové složení dětí v mateřských školách dle sídla školy (2021/22)

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

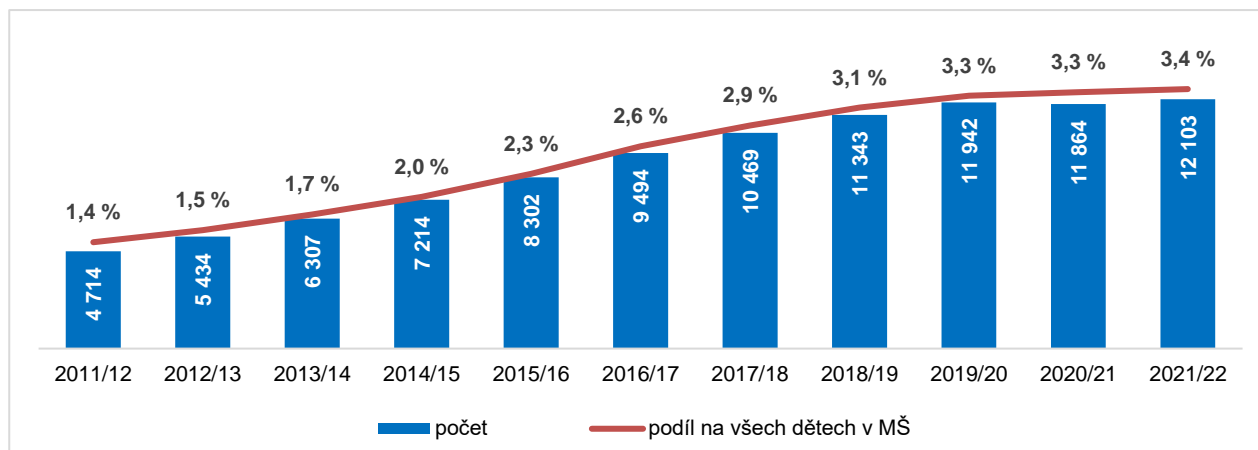
1.3 Děti s cizím státním občanstvím v mateřských školách

Vzhledem k tomu, že i na děti cizinců, kteří pobývají na území České republiky, se vztahuje povinná školní docházka, je důležitá také jejich předškolní příprava. U dětí s odlišným mateřským jazykem může být navíc pobyt v mateřské škole prvním setkáním s českým jazykovým prostředím. U těchto dětí se tedy jedná o velmi žádoucí formu přípravy na povinnou školní docházku, neboť snižuje jazykovou a kulturní bariéru.

Počet cizinců, stejně jako další data o žácích mateřských škol, jsou vykazována k 30. září daného školního roku. Zde je třeba upozornit, že v průběhu školního roku 2021/22 Česká republika přijala do škol děti ukrajinských uprchlíků, které ve statistikách za daný školní rok zahrnuté nejsou.

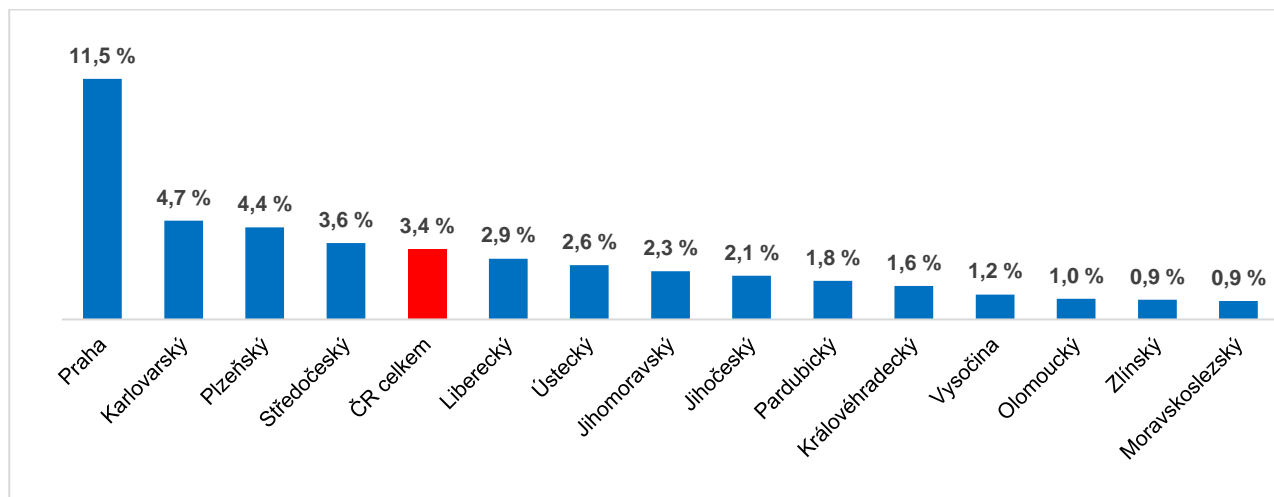
Počet dětí s **cizím státním občanstvím** byl k 30. 9. 2021 v mateřských školách 2,6krát vyšší než před deseti lety – ze 4 714 ve školním roce 20011/12 se zvýšil na 12 103 ve školním roce 2021/22. Až do školního roku 2019/20 trvale stoupal, poté mírně poklesl (možná vlivem pandemie covid-19 a opatření s ní spojených). Ve školním roce 2021/22 se již počet cizinců znovu zvýšil, a sice o 2 %. Podíl dětí cizího státního občanství ze všech dětí v mateřských školách činil ve školním roce 2021/22 celkem 3,4 %. Před deseti lety přitom tvořily děti cizího státního občanství jen 1,4% podíl.

Graf 1.17 Děti s cizím státním občanstvím v mateřských školách

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Dlouhodobě je nejvyšší podíl cizinců v mateřských školách **v Praze**. K 30. 9. 2021 jich bylo 11,5 %, což je téměř třikrát vyšší podíl, než je průměr za celou Českou republiku (3,4 %). S velkým odstupem pak následoval kraj Karlovarský (4,7 %) a Plzeňský (4,4 %). Naopak nejmenší podíl dětí cizí státní příslušnosti v mateřských školách zaznamenal kraj Zlínský (0,9 %) a Moravskoslezský (0,9 %). V ostatních krajích se podíl takových dětí pohyboval mezi 1 % a 4 % - viz graf 1.18.

Graf 1.18 Podíl dětí s cizím státním občanstvím v mateřských školách v jednotlivých krajích ČR (2021/22)

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

V členění podle **zřizovatele** dosáhl ve školním roce 2021/22 k 30. září podíl dětí s cizím státním občanstvím nejvyšší hodnoty v soukromých mateřských školách (7,2 %). V církevních školách to bylo 6,1 % a nejméně (3,2 %) v mateřských školách, jejichž zřizovatelem je obec, kraj nebo MŠMT.

Tab. 1.3 Cizinci v mateřských školách podle zřizovatele (2021/22)

zřizovatel	děti v MŠ celkem	v tom dle státního občanství		podíl cizinců
		Česká republika	jiné	
veřejný	344 529	333 555	10 974	3,2 %
soukromý	13 917	12 912	1 005	7,2 %
církevní	2 044	1 920	124	6,1 %

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Mezi dětmi v mateřských školách s jiným než českým státním občanstvím dlouhodobě převažují na prvních třech místech **Ukrajinci, Vietnamci a Slováci** (dohromady tvořili v uplynulém školním roce téměř dvě třetiny všech cizinců). K 30. září 2021 bylo mezi dětmi s cizí státní příslušností v mateřských školách v ČR nejvíce dětí ukrajinského občanství (25,2 %; 3 053 dětí). Vzhledem k politické situaci lze navíc předpokládat, že se jejich počet (a tudíž i podíl) v průběhu roku zvýšil. Ještě do školního roku 2018/19 však mezi cizinci převažovaly děti s vietnamským občanstvím. Absolutní počty dětí s nejčastěji se vyskytujícím státním občanstvím, tj. s více než 100 příslušníky na našich mateřských školách, uvádí tabulka 1.4. Kromě údajů za školní rok 2021/22 jsou zde uvedeny informace i za vybrané předchozí školní roky (tj. před pěti a deseti lety).

Tab. 1.4 Cizinci v mateřských školách podle státního občanství

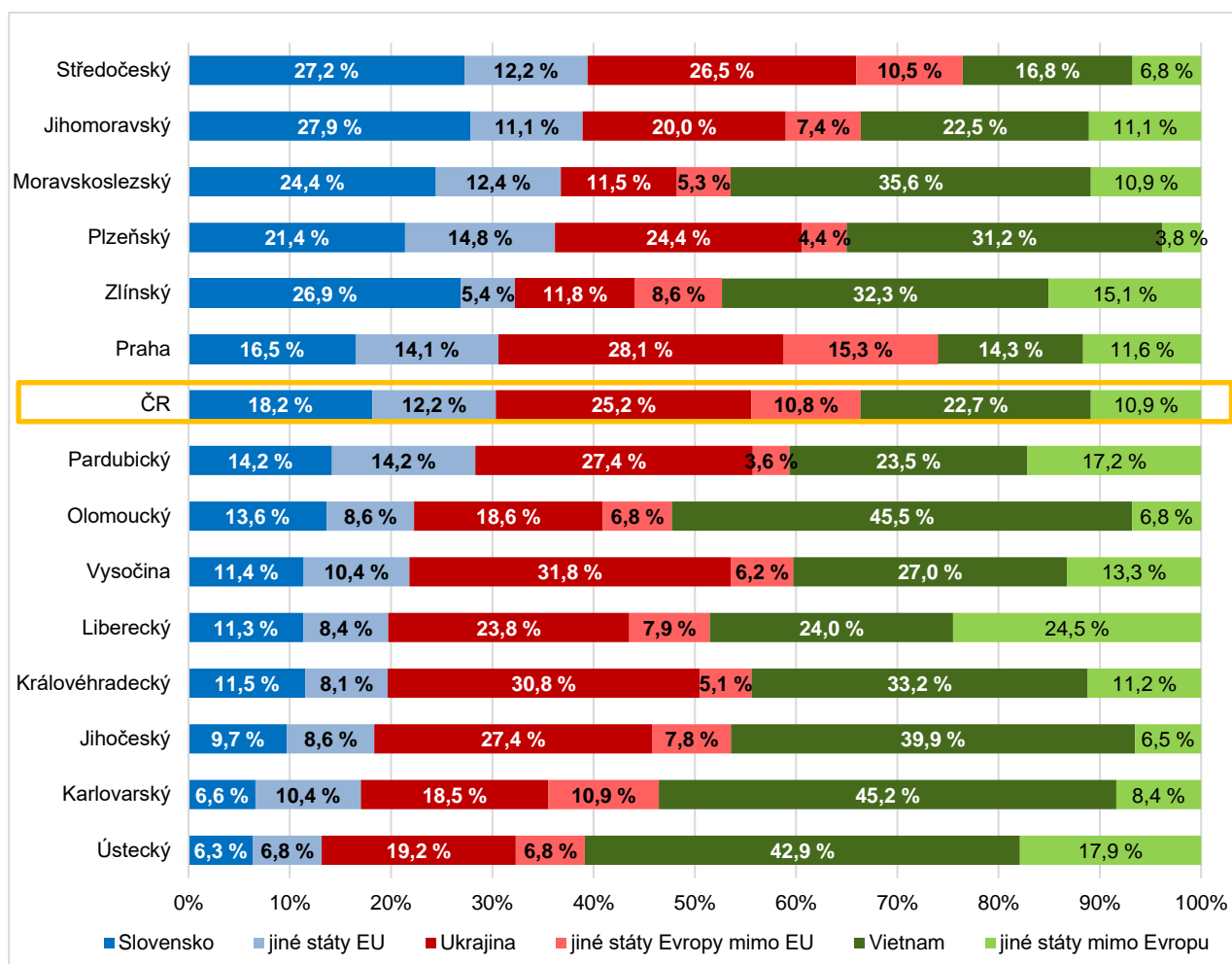
	2011/12		2016/17		2021/22	
	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%
Celkem	4 714	100 %	9 494	100 %	12 103	100 %
občané EU (mimo ČR)	1 189	25,2 %	2 712	28,6 %	3 673	30,4 %
občané ostatních států	3 525	74,8 %	6 782	71,4 %	8 430	69,7 %
Občané zemí:						
Ukrajina	1 089	23,1 %	2 254	23,7 %	3 053	25,2 %
Vietnam	1 298	27,5 %	2 552	26,9 %	2 753	22,8 %
Slovensko	786	16,7 %	1 722	18,1 %	2 197	18,2 %
Rusko	353	7,5 %	587	6,2 %	777	6,4 %
Mongolsko	122	2,6 %	273	2,9 %	417	3,5 %
Rumunsko	64	1,4 %	194	2,0 %	376	3,1 %
Bulharsko	79	1,7 %	201	2,1 %	275	2,3 %
Polsko	91	1,9 %	144	1,5 %	204	1,7 %
Moldavsko	92	2,0 %	157	1,7 %	187	1,6 %
Maďarsko	11	0,2 %	75	0,8 %	166	1,4 %
Čína	76	1,6 %	149	1,6 %	110	0,9 %
Bělorusko	61	1,3 %	82	0,9 %	108	0,9 %
ostatní země	592	12,6 %	1 104	11,6 %	1 480	12,2 %

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Graf 1.19 se blíže zabývá původem dětí cizí státní příslušnosti v mateřských školách **v jednotlivých krajích**. Kraje přitom řadí dle podílu dětí původem z Evropské Unie. Jak je patrné, podíl dětí původem z Evropské unie (zejména Slováků) byl mezi dětmi cizí státní příslušnosti docházejících do mateřských škol nejvyšší v kraji Moravskoslezském (42 %) a Středočeském (40,2 %) a nejnižší v kraji Ústeckém (14,6 %). Podíl dětí z jiných evropských států než EU (zejména Ukrajiny) ze všech cizinců v mateřských školách byl nejvyšší v Praze (43,3 %) a nejnižší v kraji Moravskoslezském (16,8 %). Nakonec, pokud se jedná o děti původem z jiných kontinentů (zejména Vietnamce) je nápadné, že zatímco v Praze a ve Středočeském kraji tvořily mezi dětmi cizí státní příslušnosti cca čtvrtinu (26,1 %, resp. 23,9 %), v kraji Ústeckém, Karlovarském a Olomouckém zaujímaly tyto děti více než polovinu (64,3 %, resp. 54 %, resp. 52,4 %).

Graf 1.19 Děti s cizím státním občanstvím v mateřských školách v krajích podle občanství (2021/22)

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

1.4 Děti se zdravotním postižením v mateřských školách

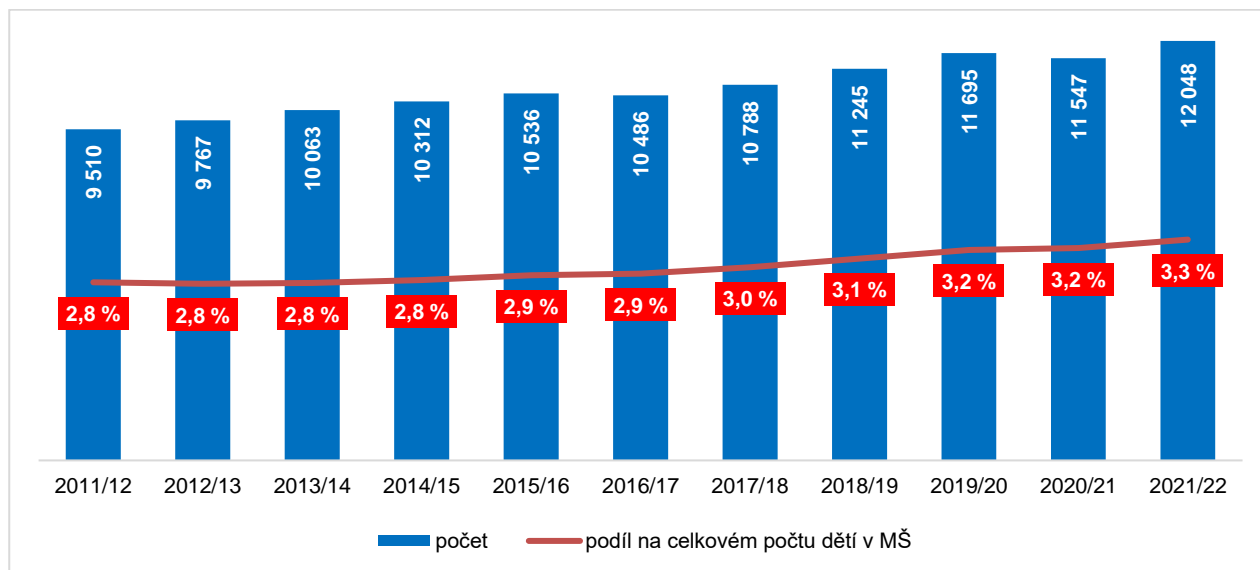
V oblasti vzdělávání se používá pojem „žáci se speciálními vzdělávacími potřebami“. Tam se vedle žáků se zdravotním postižením řadí též žáci se zdravotním znevýhodněním (tj. zdravotním oslabením, dlouhodobým onemocněním a lehčími zdravotními poruchami vedoucími k poruchám učení a chování) a se sociálním znevýhodněním (z rodinného prostředí s nízkým sociálně kulturním postavením, ohrožení sociálně patologickými jevy, s nařízenou ústavní výchovou nebo uloženou ochrannou výchovou a žáci v postavení azylantů a účastníků řízení o udělení azylu) - viz § 16 školského zákona (zákon č. 561/2004 Sb.). Vzhledem k dostupnosti dat v časové řadě se však v této analýze omezíme na kategorii žáků se zdravotním postižením.

Od školního roku 2016/17, kdy byla započata realizace zákonem ukotvené inkluze dětí/žáků se speciálními vzdělávacími potřebami do běžných škol/tříd, do školního roku 2021/22 se soustavně mírně zvyšoval podíl dětí s diagnostikovaným zdravotním postižením ze všech dětí v mateřských školách (celkově z 2,9 % na 3,2 %).¹³ V období posledních pěti školních let stoupal též absolutní počet žáků s diagnostikovaným postižením, ovšem s výjimkou období mezi školními roky 2019/20 a 2020/21. Spolu s úbytkem celkového počtu dětí v mateřských školách v této době nejvíce poznamenané pandemií covid-19 se též počet dětí se zdravotním postižením v mateřských školách snížil. Ve školním roce 2021/22 pak došlo oproti předchozímu

¹³ Inkluze do běžných tříd často vyžaduje zapojení asistenta pedagoga, a proto mohl být kladen větší důraz na diagnostiku potíží a potvrzení statusu žáka se zdravotním postižením.

školnímu roku k nárůstu počtu dětí s postižením o 501 dětí (tj. o 4,3 %) a jejich počet byl tak za posledních 10 let znázorněných v grafu 1.20 nejvyšší.

Graf 1.20 Děti se zdravotním postižením v mateřských školách

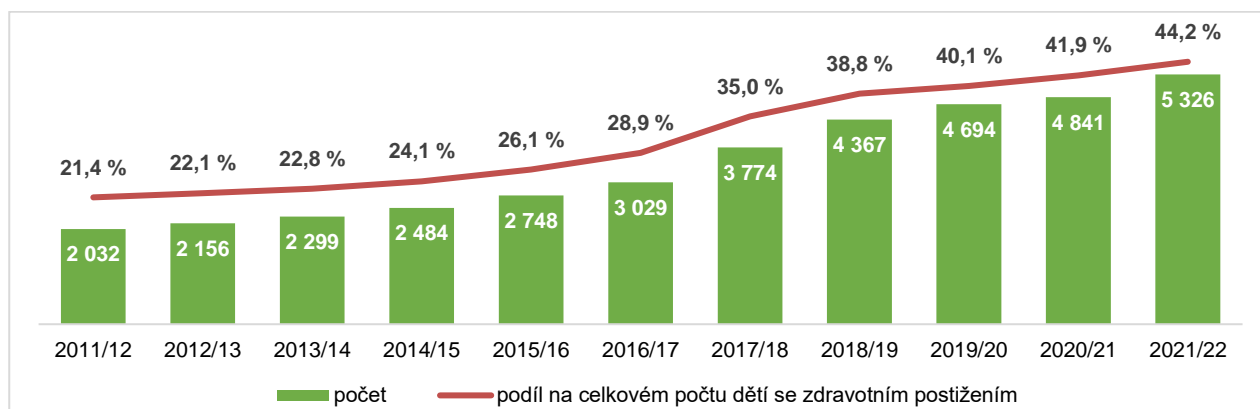

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Podíl dětí **se zdravotním postižením** v mateřských školách **veřejného zřizovatele** byl přítom ve školním roce 2021/22 nižší (3,3 %) než ve školách zřizovatele **soukromého** (3,9 %) a především **církevního** (7,5 %).

Ve školním roce 2021/22 navštěvovalo 44,2 % zdravotně postižených dětí v mateřských školách běžné třídy. Jde o dvojnásobný podíl oproti situaci před deseti lety, kdy bylo do **běžných tříd mateřských škol integrováno** „pouze“ 21,4 % dětí se zdravotním postižením. Běžné třídy mateřských škol navštěvovalo ve školním roce 2021/22 celkem 5 326 dětí se zdravotním postižením v porovnání s 2 032 dětmi ve školním roce 2011/12 – viz graf 1.21.

Graf 1.21 Děti se zdravotním postižením integrované v běžných třídách mateřských škol

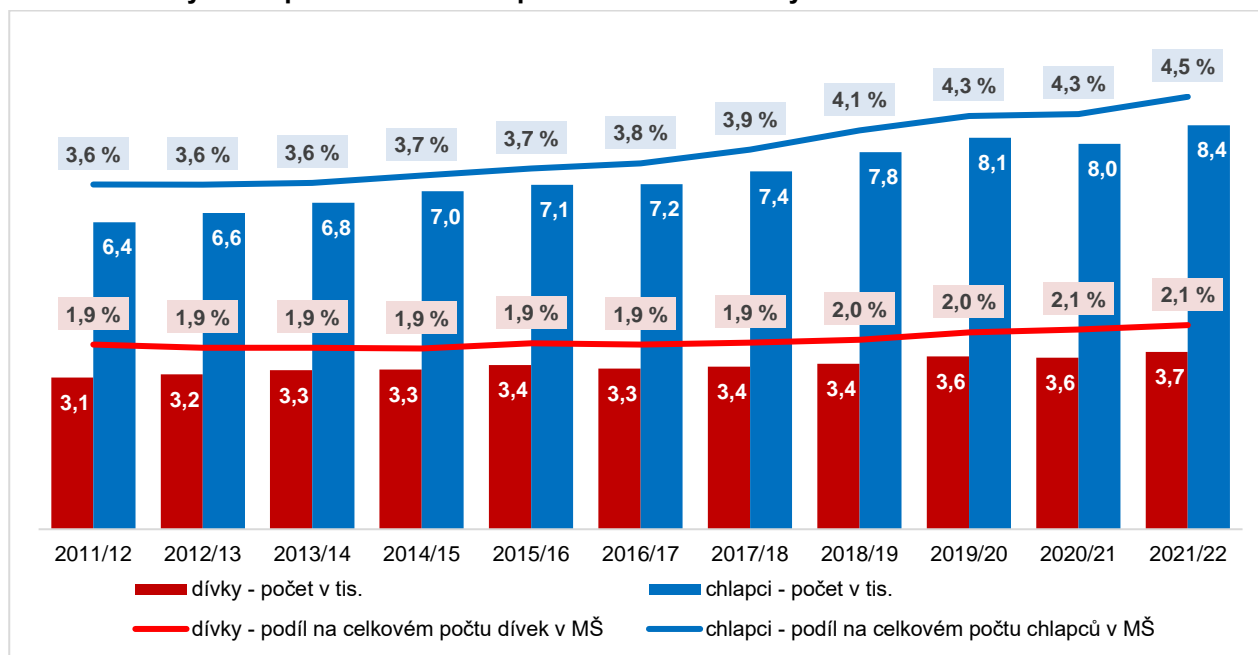
Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Lze konstatovat, že podíl dětí s postižením integrovaných do běžných tříd v posledních 10 letech trvale rostl, a sice z 21,4 % na 44,2 %. Absolutní počet dětí se zdravotním postižením v běžných třídách se v posledních deseti letech soustavně zvyšoval a celkem vzrostl o 162 %, což je podstatně větší nárůst, než jaký byl zaznamenán v počtu všech dětí se zdravotním postižením bez ohledu na integraci (tj. nárůst o 26,7 %).

Mezi dětmi s diagnostikovaným zdravotním postižením je dlouhodobě cca dvakrát **více chlapců než dívek**. Ve školním roce 2021/22 to bylo 8 375 chlapců oproti 3 673 dívkám. Je však také možné, že se chlapcům ve větší míře než dívkám v případě postižení doporučuje návštěva odborníka, který by dané postižení potvrdil a

uznal tím nárok školy na podporu. Ať tak či onak, dle vykazovaných statistik chlapci tvořili 69,5 % dětí se zdravotním postižením navštěvujících mateřské školy. Na tisíc chlapců v mateřských školách připadlo v minulém školním roce 45 chlapců se zdravotním postižením, v případě dívek to bylo 21. Více viz graf 1.22.

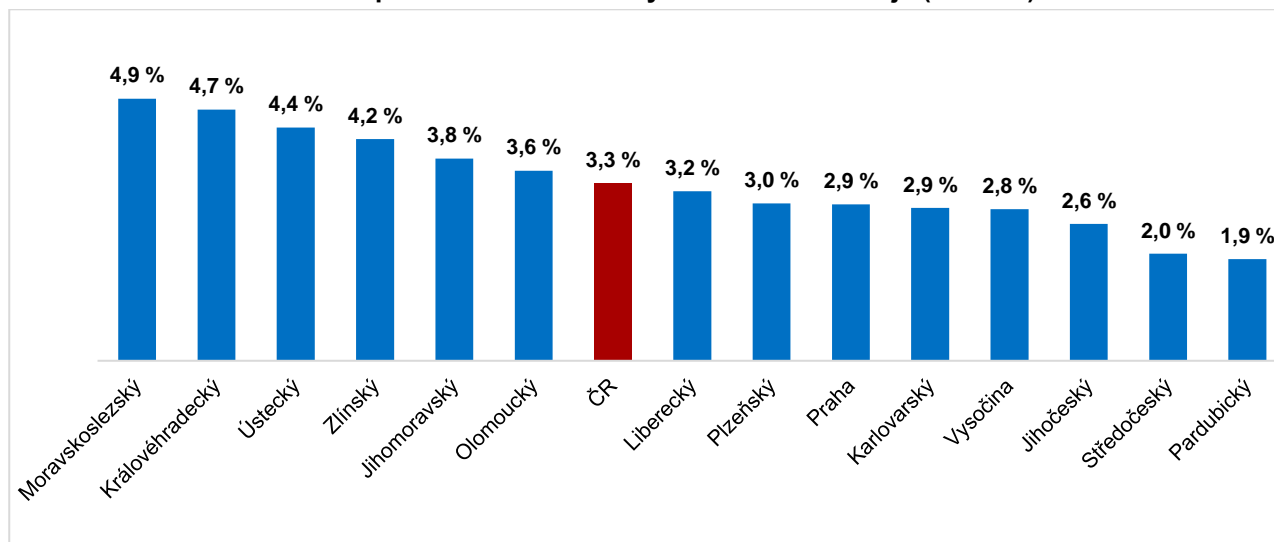
Graf 1.22 Dívky a chlapci se zdravotním postižením v mateřských školách

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Podíl dětí se zdravotním postižením ve školách byl ve školním roce 2021/22 napříč **kraji ČR** různý. Nejmenší byl v Pardubickém a Středočeském kraji (1,9 %, resp. 2 %) a největší naopak v kraji Moravskoslezském a Královéhradeckém (4,9 %, resp. 4,7 %). V ostatních krajích se pohyboval mezi 2,6 % a 4,4 % - viz graf 1.23.

Graf 1.23 Děti se zdravotním postižením v mateřských školách dle kraje (2021/22)

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Z tabulky 1.5 je patrné, že ve sledovaných školních rocích byly u poloviny dětí se zdravotním postižením zjištěny závažné vady řeči (50,4 %). Za deset let však podíl dětí s vadou řeči ze všech dětí se zdravotním postižením klesl. Snížil se i podíl dětí se zrakovými a sluchovými vadami a dětí postižených více vadami. Naopak největší nárůst zaznamenal podíl dětí s poruchami autistického spektra (z 6,8 % na 11,4 %) a se závažnými vývojovými poruchami učení či chování (ze 5,5 % na 9,2 %). To souvisí s nástupem nového systému diagnostiky speciálních vzdělávacích potřeb a nároku na podpůrná opatření pro děti s těmito potřebami.

Tab. 1.5 Děti se zdravotním postižením v mateřských školách podle druhu postižení

	2011/12		2016/17		2021/22	
	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%
Celkem	9 510	100	10 486	100	12 048	100
se závažnými vadami řeči	5 287	55,6%	5 402	51,5%	6 075	50,4%
s poruchami autistického spektra	647	6,8%	1 231	11,7%	1 378	11,4%
se závažnými vývojovými poruchami učení či chování	524	5,5%	751	7,2%	1 108	9,2%
mentálně postižené	509	5,4%	574	5,5%	831	6,9%
tělesně postižené	352	3,7%	367	3,5%	537	4,5%
zrakově postižené	526	5,5%	472	4,5%	435	3,6%
sluchově postižené	266	2,8%	263	2,5%	291	2,4%
postižené více vadami ¹⁾	1 399	14,7%	1 426	13,6%	1 393	11,6%

¹⁾ za postižené více vadami se považuje dítě se dvěma nebo více druhy postižení, ze kterých by každé opravňovalo k poskytování podpůrných opatření ve vyšších stupních podpory

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

V porovnání s dívkami u chlapců ve školním roce 2021/22 výrazněji převažovaly závažné vývojové poruchy učení či chování (10,4 % u chlapců a 6,4 % u dívek) a poruchy autistického spektra (13,4 % u chlapců a 7 % u dívek) nad ostatními druhy postižení. Celkově však lze říci, že ve všech sledovaných druzích zdravotního postižení vykázali větší četnost chlapci než dívky.

Tab. 1.6 Mateřské školy - počet a podíl chlapců a dívek s uvedeným druhem postižení (2021/22)

druh postižení	dívky - počet	chlapci - počet	dívky - podíl na celkovém počtu dívek se zdravotním postižením	chlapci - podíl na celkovém počtu chlapců se zdravotním postižením
závažné vady řeči	1878	4197	51,1 %	50,1 %
více vad	434	959	11,8 %	11,5 %
poruchy autistického spektra	258	1120	7,0 %	13,4 %
vývojové poruchy	234	874	6,4 %	10,4 %
mentální	289	542	7,9 %	6,5 %
tělesné	241	296	6,6 %	3,5 %
zrakové	203	232	5,5 %	2,8 %
sluchové	136	155	3,7 %	1,9 %

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

1.5 Předškolní vzdělávání na základních školách

Po dosažení šesti let většina dětí přechází v září z mateřské školy do 1. třídy základní školy. Některým dětem je však doporučen odklad nástupu o rok, během kterého se má vyrovnat jejich vývoj. Takové děti mohou zůstat ještě rok v mateřské škole, nebo začít chodit do **přípravné třídy běžné základní školy**, příp. navštěvovat **přípravný stupeň základní školy speciální**. V přípravných třídách a na přípravném stupni přitom probíhá výuka, která se již více podobá výuce na základní škole, a děti mají možnost zapojit se do života školy včetně navštěvování zájmových kroužků. Maximální počet dětí ve třídě je navíc v přípravné třídě 15 dětí, v mateřské škole 28 dětí.

Ve školním roce 2021/22 bylo u nás **362 základních škol běžných se zřízenými přípravnými třídami**, což je o pětinu více než v předchozím školním roce. Přípravných tříd bylo 417 a chodilo do nich **5 282 dětí**. Více než tři pětiny z nich byli chlapci (62,4 %). V přípravných třídách vyučovali učitelé na 417 plných úvazků. **Na**

jednoho učitele působícího v přípravných třídách i **na jednu přípravnou třídu** tak připadlo v průměru shodně 12,7 dítěte. Tyto poznatky lze srovnat se situací v mateřských školách. Počet dětí na učitele byl ve školním roce 2021/22 v mateřských školách o něco nižší, a sice 10,7, naopak počet dětí ve třídě byl podstatně vyšší, tj. 21,5.

Jak ukazuje tabulka 1.7, v Praze disponovala ve školním roce 2021/22 přípravnou třídou třetina základních škol běžných (33,7 %), v Ústeckém kraji čtvrtina a v Karlovarském kraji 24,2 %. V ostatních krajích byl podíl takových škol v rozmezí 1,2 % a 10 %. Zde je dobré připomenout zjištění uvedená v grafu 1.16 výše v této analýze. Ten uvádí, že v Praze, Ústeckém a Karlovarském kraji a na Vysočině byl v mateřských školách ze všech krajů nejnižší podíl dětí ve věku šest let a více (5 % v případě Prahy, resp. 6 % v ostatních krajích). Rodiče těchto dětí tak častěji volí místo opakování posledního ročníku mateřské školy přechod do přípravné třídy základní školy.

Oproti tomu v kraji Královéhradeckém a Jihočeském byly ve školním roce 2021/22 přípravné třídy jen na 1,2 % procenta základních škol běžných a v kraji Olomouckém jen na 2,5 %. V kraji Královéhradeckém a Olomouckém zaujímaly přitom v mateřských školách ze všech krajů nejvyšší podíl dětí ve věku 6 let a více (7,5, resp. 7,4 %).

Tab. 1.7 Základní školy s přípravnými třídami v jednotlivých krajích (2021/22)

Území	Školy			Třídy			Děti v těchto třídách			
	Abs.	%	% ¹⁾	Abs.	%	% ²⁾	celkem		dívky	chlapci
							Abs.	%	Abs.	Abs.
Česká republika	362	100	9,2	417	100	0,9	5 282	100	1 986	3 296
Hlavní město Praha	85	23,5	33,7	96	23	1,9	1 212	22,9	428	784
Středočeský kraj	46	12,7	8,6	55	13,2	0,8	692	13,1	259	433
Jihočeský kraj	3	0,8	1,2	3	0,7	0,1	34	0,6	14	20
Plzeňský kraj	12	3,3	5,8	14	3,4	0,6	180	3,4	74	106
Karlovarský kraj	24	6,6	24,2	27	6,5	2,1	358	6,8	133	225
Ústecký kraj	65	18	25,0	79	18,9	2,2	1026	19,4	409	617
Liberecký kraj	10	2,8	5,5	12	2,9	0,6	148	2,8	68	80
Královéhradecký kraj	3	0,8	1,2	3	0,7	0,1	38	0,7	17	21
Pardubický kraj	13	3,6	5,5	16	3,8	0,7	199	3,8	78	121
Kraj Vysočina	9	2,5	3,5	9	2,2	0,4	138	2,6	48	90
Jihomoravský kraj	46	12,7	10,0	55	13,2	1,0	673	12,7	246	427
Olomoucký kraj	7	1,9	2,5	8	1,9	0,3	98	1,9	35	63
Zlínský kraj	11	3	4,5	11	2,6	0,4	120	2,3	38	82
Moravskoslezský kraj	28	7,7	6,8	29	7	0,6	366	6,9	139	227

¹⁾ Podíl na celkovém počtu základních škol běžných v daném kraji

²⁾ Podíl na celkovém počtu tříd v základních školách běžných v daném kraji

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

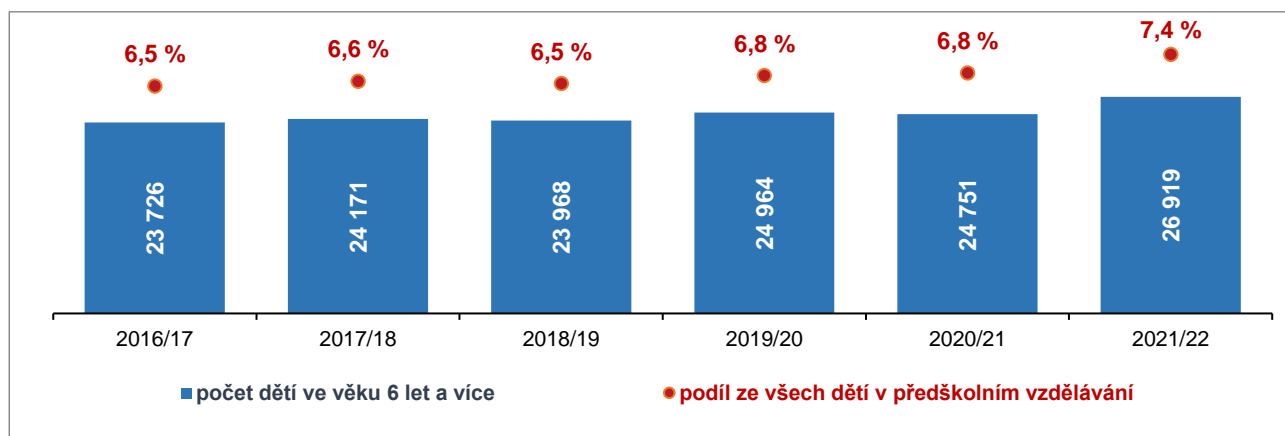
Přípravné třídy byly ve školním roce 2021/22 častěji zřízeny v základních školách veřejného zřizovatele (disponovalo jimi 9,6 % běžných škol) než ve školách s církevním zřizovatelem (na 7,7 % běžných škol) a zejména zřizovatelem soukromým (na 3,6 % běžných škol).

Jak bylo již zmíněno, v **základních školách speciálních** je žákům k dispozici tzv. **přípravný stupeň**. Ten připravuje na povinnou školní docházku děti se středně těžkým a těžkým mentálním postižením, se souběžným postižením více vadami nebo s poruchami autistického spektra. Dítě může být přijato nejdříve ve věku pěti let, a to i v průběhu školního roku. Na přípravném stupni setrvává až do zahájení povinné školní docházky, přičemž jeho docházka do přípravného stupně nesmí přesáhnout tři školní roky. Vzdělávání v přípravném stupni základních škol speciálních se ve školním roce 2021/22 účastnilo celkem **210 dětí** a z toho 70 % chlapců. Na jednoho učitele zde v průměru připadalo 5,3 dítěte. Přípravným stupněm disponovalo

9,2 % veřejných škol určených výhradně pro žáky se SVP (tj. se speciálními vzdělávacími potřebami), neboli 26 z 283. Ze škol pro žáky se SVP se soukromým zřizovatelem přípravné třídy zahrnovaly dvě školy z 29, tj. 6,9 % a ze škol pro žáky se SVP s církevním zřizovatelem pak 6 škol z 9, tj. dvě třetiny.

Graf 1.24 představuje vývoj počtu a podílu šestiletých a starších dětí z celkového počtu dětí v předškolním vzdělávání, a to ať už jsou zapsáni v mateřské škole, v přípravné třídě na běžné základní škole, nebo v přípravném stupni základní školy speciální. Jak je patrné, tento podíl má v posledních třech letech tendenci mírně narůstat, přičemž nejvýraznější nárůst zaznamenal v uplynulém školním roce (2021/22). Je možné, že během pandemie byla u žáků mateřských škol větší absence a i díky uzavírkám škol se nestihli dobře připravit na nástup do základní školy. Řada rodičů se navíc mohla obávat dalšího uzavírání škol a úskalí distanční výuky v prvním ročníku. Jak uvidíme u základních škol, v uplynulém školním roce se také výrazně zvýšil počet žáků základních škol opakujících ročník.

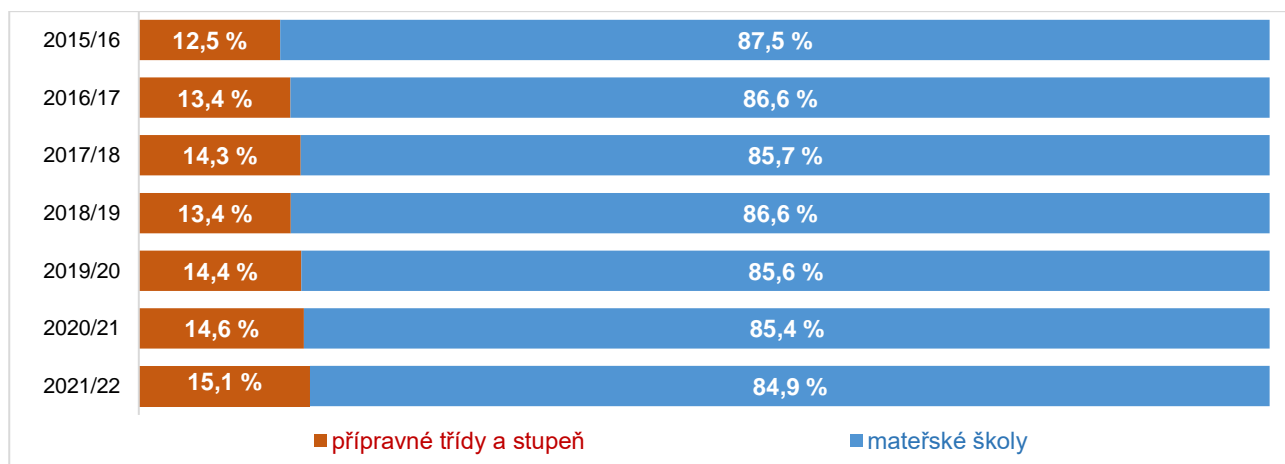
Graf 1.24 Počet a podíl šestiletých a starších dětí v předškolním vzdělávání (tj. v mateřských školách, na přípravném stupni či v přípravných třídách)

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Další graf (1.25) ukazuje, jaký podíl dětí ve věku 6 a více let, které nenastoupily do první třídy základní školy, docházel v uvedených letech do mateřských škol a jaký do přípravných tříd běžné základní školy či do přípravného stupně základní školy speciální. Jak je patrné, podíl dětí v přípravných třídách či v přípravném stupni se za pět let zvýšil z 12,5 % na 15,1 %.

Graf 1.25 Podíl dětí předškolního vzdělávání ve věku 6 let a více navštěvujících přípravné třídy ZŠ běžné či přípravný stupeň ZŠ speciální a docházejících do mateřských škol (2015/16-2021/22)

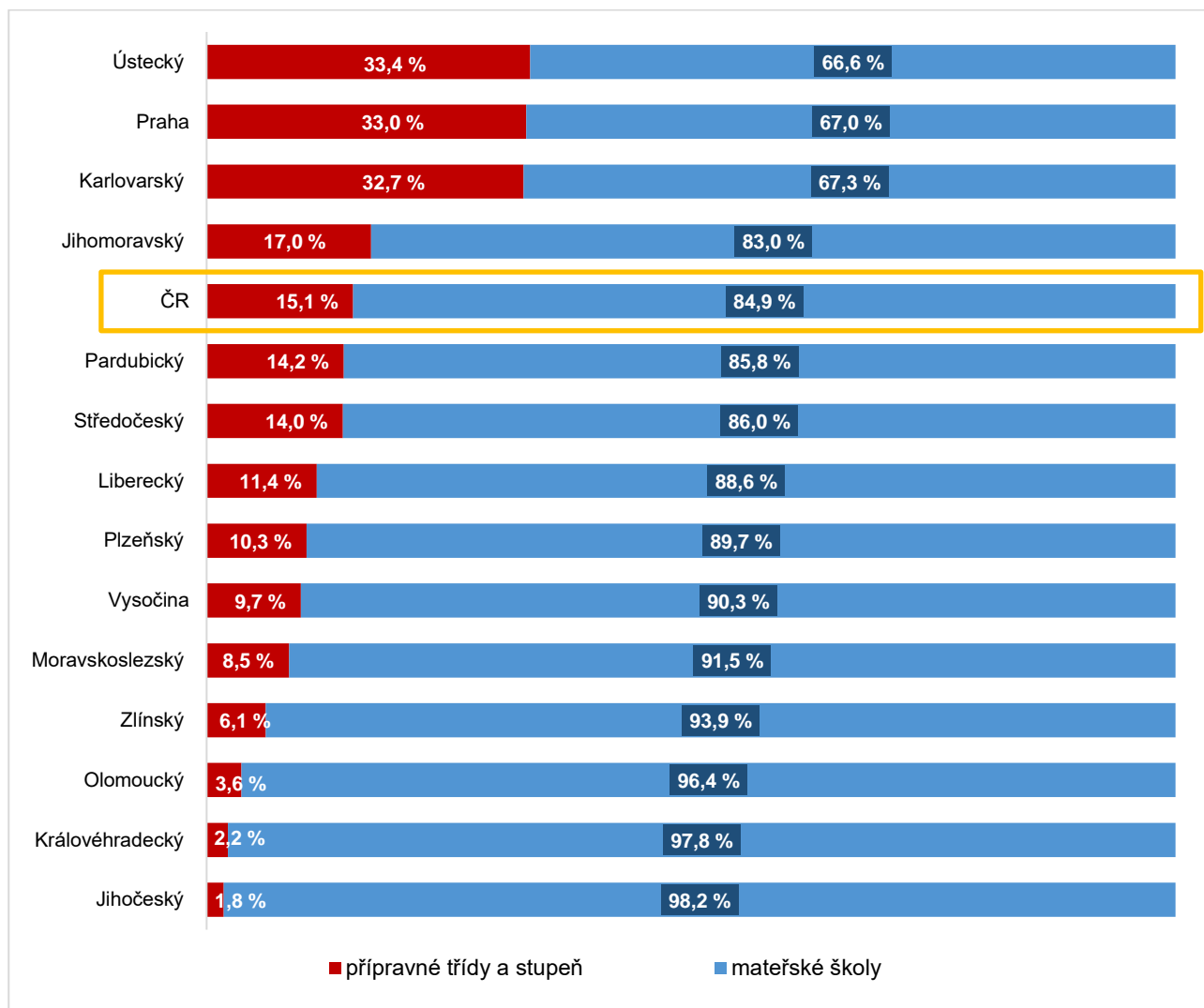
Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

V dělení dle sídla školy je patrné, že v kraji Ústeckém, v Praze a v kraji Karlovarském dochází cca třetina dětí s odkladem školní docházky do přípravné třídy či přípravného stupně. Oproti tomu v kraji Jihočeském je podíl

žáků s odkladem v přípravných třídách či v přípravném stupni zanedbatelný a tvoří jen 1,8 %. Méně než 5 % takových žáků zaznamenal též kraj Královéhradecký a Olomoucký – viz graf 1.26.

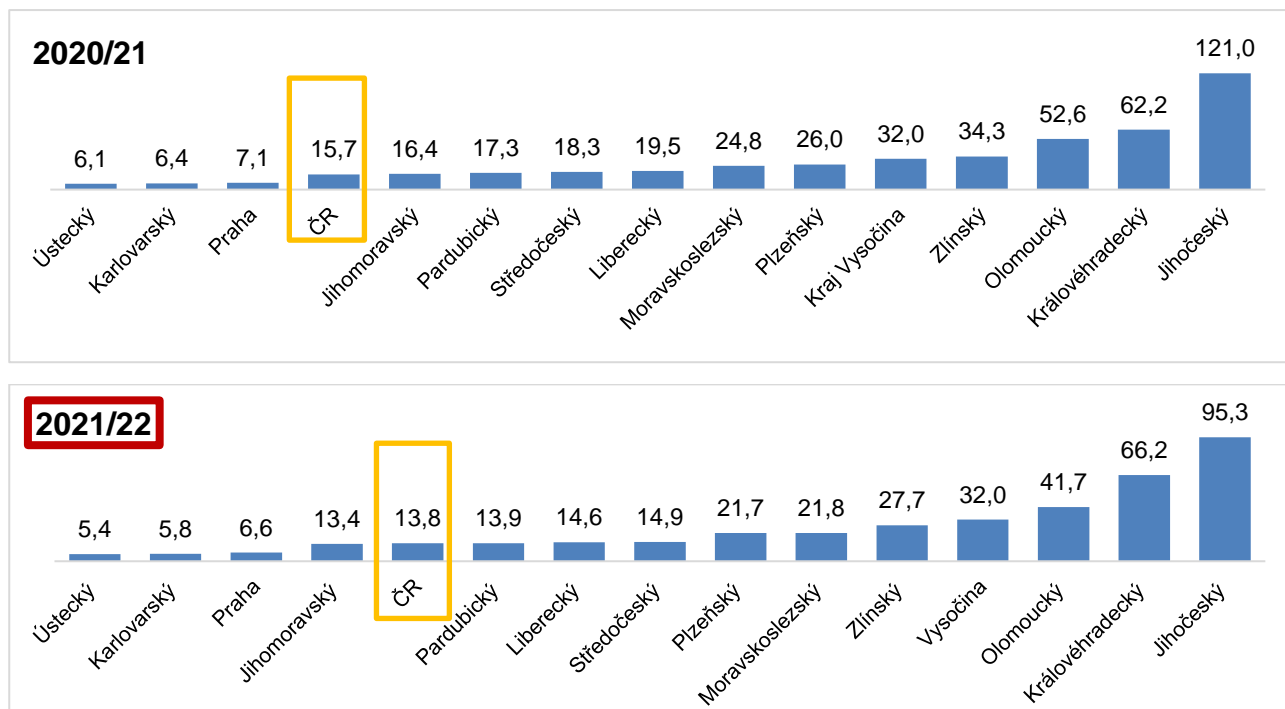
Graf 1.26 Podíl dětí předškolního vzdělávání ve věku 6 let a více navštěvujících přípravné třídy či přípravný stupeň a docházejících do mateřských škol – dle kraje (2021/22)

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Z výše uvedeného je patrné, že kraje se mezi sebou liší v míře, do jaké dávají rodičům možnost vybrat si mezi mateřskou školou a přípravnou třídou či stupněm. Zde doplňme, že na jednu přípravnou třídu na základní škole či třídu přípravného stupně základní školy speciální připadal ve školním roce 2021/22 nejnižší počet prvních tříd základních škol v kraji Ústeckém, Karlovarském a v Praze (6,1, 6,4, resp. 7,1). V těchto třech krajích si tedy rodiče častěji mohli zvolit, zda dítě s odkladem nechají v mateřské škole, nebo jej zapíší do přípravné třídy. Naopak v Jihočeském kraji dosáhl počet 1. tříd na jednu přípravnou třídu hodnoty 95,3, v Královéhradeckém kraji 66,2 a v Olomouckém 41,7. Oproti předchozímu školnímu roku se přitom ve všech krajích i celkově tento poměr snížil, pouze s výjimkou kraje Královéhradeckého – viz graf 1.27.

Graf 1.27 Počet 1. tříd základních škol na jednu třídu přípravnou či třídu přípravného stupně

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

